

132-2-103

СТРОГО ПОВЕРЛИТЕЛНО

103

О Т Ч Е Т

на БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА за дейността ѝ
през 1958 година

5/а

A/1-82

ОТЧЕТ ЗА ДЕЙНОСТТА НА БНБ

1958 г.

БНБ Научна информация и библиотека проверена		BNB Scientific info & Library checked
215- <i>D 1 1082</i>		

Строго поверително

о икономически отдел

М. 430

14 май 59 г.

До

МИНИСТЕРСТВОТО НА ФИНАНСИТЕ
Управление "Финансиране на
народното стопанство

Т у к

В изпълнение разпореденията на Министерския съвет /писмо № А 1 - 93 от 12.V.т.г./, изпращаме Ви най-кратки данни за резултатите от дейността на Банката през 1958 година, за да бъдат включени в общия доклад на Министерството Ви, с който ще се отчетат резултатите от балансовата кампания за 1958 г.

Прилагаме баланса и равносметката за печалбите и загубите на Банката за 1958 година.

описани 2 екс.

адресанта
службата

НАЧАЛНИК НА
ПЛАНОВО-ИКОНОМИЧЕСКИ ОТДЕЛ:

Драголевски
/П. Драголевски/

МИНИСТЕРСКИ СЪВЕТ

№ 41-93

12 V 1959 г.

СОФИЯ

ДО

МИНИСТЪРА НА ФИНАНСИТЕ
др. К. Лазаров

ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА
БЪЛГАРСКАТА НАРОДНА БАНКА
др. Вела Луканова

*Всичко е в ред
по указание на
Министерския съвет*

По указание на председателя на Министерския съвет др. Антон Югов Българската народна банка, Българската инвестиционна банка, Държавния застрахователен институт и Държавната спестовна каса трябва да отчетат резултата от дейността си през 1958 година чрез Министерството на финансите, по реда утвърден в постановлението на Министерския съвет от 27.II.1959 година относно балансовата кампания за 1958 година.

СЕКРЕТАР НА

МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЕТ

12 V 59

големи запаси от суровини и материали, а в търговията се приготвяха за лагеруване повече плодове и зеленчуци.

В резултат главно на това кредитните вложения на Банката в народното стопанство нарастнаха от 10.101 млн. лева в началото на годината на 11.615 млн. лева в края на годината, или с 1.514 млн. лева и заемат повече от половината от оборотните средства на предприятията. В общата сума на нормираните оборотни средства, участието на банковия кредит е било 58,8% на 31.XII.1957 г. и 55,7% в края на 1958 г. В търговията това участие е значително по-голямо - 68,5%, докато в другите отрасли на народното стопанство участието е по-малко - в селското стопанство - 31,3% /без ТКЗС/, в транспорта - 23%, в тежката промишленост - 16,1%.

Най-голяма част от банковите кредити са вложени в търговията - 7.010 млн. лева или 60,4% от общия размер в края на отчетната година. В промишлеността са вложени 4.139 млн. лева или 35,6%, в селското стопанство - 369 млн. лева или 3,2% и в транспорта - 97 млн. лева или 0,8%.

Просрочените заеми са намалени от 455 млн. лева в началото на годината на 348 млн. лева в края на 1958 г. В сравнение с общата сума на средните остатъци на редовните и просрочените заеми, средните остатъци на просрочените заеми през 1958 г. съставляват 4,1%, докато през 1957 г. този процент е бил 6,6%.

x   x   x

Безналичните разплащания, извършвани чрез Банката, са нарастнали от 88.627 млн. лева през 1957 г. на 99.204 млн. лева, в резултат на повишения обем на производството и стокооборота. Главната форма на разплащане е банковия превод, чрез която са извършени 45,1% от всички плащания. По акцептната форма са извършени 43,1% от плащанията.

x   x   x

Ресурсите на Банката са нарастнали през годината общо с 1.389 млн. лева. Увеличени са собствените средства с 308 млн. лева и привлечените лихвени средства с 1.184 млн. лева, а по привлечените безлихвени средства има намаление от 103 млн. лева.

x   x   x

Чистата печалба на Банката възлиза на 130.004.729,17 лева и в сравнение с 1957 г. е намалена с 8.384.446,72 лева. Съгласно чл. 49 от устава на Банката печалбата трябва да се разпредели както следва:

50% за резервния фонд на Б.н. банка	.....	65.002.364,58 л
50% за внасяне в приход по републиканския бюджет	.....	65.002.364,59 л

Приложение: баланс и равнoсметка за загубите и печалбите на БНБ

ЛР/Написани 3 екз.

2 за М-во на финансите

1 за отдела

НАЧАЛНИК НА
ПЛАНОВО-ИКОНОМИЧЕСКИ ОТДЕЛ

Драголевски
/П. Драголевски/

До
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ НА МИНИСТЕРСКИЯ СЪВЪТ
другаря АНТОН ЮГОВ
Т у к

Д О К Л А Д

от ВЕЛА ЛУКАНОВА, председател на
Българска народна банка

Относно: годишния отчет, баланса и
сметката за загубите и
печалбите на Българската
народна банка за 1958 г.

Другарю Председател,

Представям Ви за утвърждаване от Министерския съвет
годишния отчет, баланса и сметката за загубите и печалбите на
Банката за 1958 година.

Изпълнението на основните задачи на Банката през отче
ната година се дава в следните раздели:

I. ЕМИСИОННО-КАСОВА ДЕЙНОСТ

Дейността на Банката по регулиране количеството на па
рите в обръщение, съобразно с действителните нужди на стопанския
оборот, протече в обстановка на по-нататъшно нарастване паричнит
доходи на населението и на завършване почти пълното коопериране
на селското стопанство във всички райони на страната. Това даде
отражение върху размера и структурата на паричните обороти и
размера на паричното обръщение.

Правителствената директива по паричното обръщение за
1958 година е изпълнена както следва:

Т р и м е с е ч и я	П л а н		Изпълнение	
	Да се пус- нат в обръщение	Да се из- теглят от обръщение	Пуснати в обръ- щение	Изтеглен от обръ- щение
м и л и о н и л е в а				
А	1	2	3	4
I тримесечие	217	-	264	-
II тримесечие	-	70	-	96
III тримесечие	122	-	100	-
IV тримесечие	-	-	-	25
За годината:	339	70	364	121

За отчетната година бе предвидено да се пуснат в обръщение всичко 269 милиона лева, а в действителност се пуснаха 243 милиона лева или 26 милиона лева по-малко. Към 31 декември 1958 годи размерът на паричното обръщение е 1.752 милиона лева срещу 1.508 милиона лева към същата дата на 1957 година. Средният размер на паричното обръщение през годината е бил 1.997 милиона лева срещу 1.693 милиона лева през 1957 година.

Увеличението на количеството на парите в обръщение с 24 милиона лева е резултат главно на нарастването на паричните доходи на населението. Характерно за отчетната година обаче е, че относителното увеличение на паричното обръщение е по-голямо от относителното нарастване на паричните доходи на населението, тъй като е съпроводено с намаление на скоростта на паричния оборот през касите на Банката. Това се вижда от следната таблица:

Години	Парични доходи на населението		Среден размер на паричн. обръщение		Скорост на паричния оборот	
	млн. лв.	% на нараств.	млн. лв.	% на нараств.	Коефициент	% на нараств.
A	1	2	3	4	5	6
1957	20.430	100	1.693	100	11,07	100
1958	23.036 очаквано	112,8	1.997	118	10,50	94,9

Намалението на скоростта на паричния оборот през касите на Банката е във връзка с настъпилото през годината по-нататъшно увеличение на относителния дял на паричните доходи на селското население в общата сума на паричните доходи на населението. Докато сравнение с 1957 година паричните доходи на работниците и служителите нарастват през 1958 година с 5,9%, нарастването на паричните доходи на земеделските стопани е 33,3%. Доходите на селското население се увеличиха особено много през IV-то тримесечие на годината вследствие увеличеното авансиране на членовете на трудово-кооперативните земеделски стопанства до 80%. През IV-то тримесечие на 1957 година по сметките на трудово-кооперативните земеделски стопанства се изплатиха 440 милиона лева, а през IV-то тримесечие на 1958 година плащанията достигнаха 352 милиона лева. Тъй като тази сума се изплати в последните месеци на годината и поради това че селското население обикновено изразходва паричните си доходи в по-продължителен период от време, голяма част от изплатените пари

остана в населението. Това се отрази в намаляване скоростта на паричния оборот през касите на Банката и в нарастване на паричното обръщение.

При достигнатия размер на паричните доходи на населението количеството на парите в обръщение би могло да бъде по-малко, ако възможностите за по-бързо и пълно мобилизиране на намиращите се в обръщение пари чрез стокооборота на дребно бяха използвани напълно. Нарастването на стокооборота на дребно за отчетната година обаче изостава от ръста на паричните доходи на населението, което се потвърждава от следните данни:

Година	Парични доходи на населението		Стокооборот на дребно	
	млн. лева	% на нараств.	млн. лева	% на нараств.
А	1	2	3	4
1957	20.430	100	16.641	100
1958	23.036 оцаквано	112,8	18.404	110,6

Изоставането на стокооборота от паричните доходи на населението се потвърждава и от данните за относителното тегло на реализирания стокооборот в общата сума на паричните доходи. За 1958 година стокооборотът съставлява 79,9% от паричните доходи на населението, докато за 1957 година този процент е 81,5, а за 1956 година - 83,5.

За намаляване относителния дял на разходите на населението за стоки през отчетната година отражение дадоха редица причини в това число голямото увеличение на доходите на селското население през последните месеци на годината, намалението на покупателния фонд с разходите на населението по самооблагането, които за година възлязоха на около 218 милиона лева, увеличеният стокооборот на кооперативните пазари, който за отчетната година се очаква да достигне около 1.125 милиона лева срещу 988 милиона лева за 1957 година, нарастването на разходите за задоволяване на културно-битовите нужди на населението от 1.393 милиона лева през 1957 година на 1.5 милиона лева през 1958 година. Основна причина остава обаче липсата на достатъчно и с подходящ асортимент стокови фондове за задоволяване потребителското търсене на населението, особено в селото. Затруненията по отношение на стоковите фондове произтичаха главно от

страна на промишлеността, която не бе в състояние да задоволява нуждите на населението от редица стоки, очертали се като дефицитни, а още по-малко да внедри нови производства, които да намерят пазар, да увеличат стокооборота и да улеснят мобилизирането на намиращите се в обръщение пари. Необходимо е да се обърне специално внимание на асортиментната структура и качеството на производството, за да може да се задоволят растящите нужди и изисквания на населението и се привличат парите му в касите на Банката.

Възможностите за мобилизиране паричните средства на населението чрез стокооборота на дребно се намаляваха през отчетната година и от отклоняването на стоки от пазарния фонд за нуждите на предприятия, организации и учреждения, допуснато в редица случаи от търговските организации.

По предложение на Банката, Централното статистическо управление със съдействието на банковите клонове по места извърши проверка по отчитането на стокооборота на дребно, в резултат на което от отчетения стокооборот на дребно се спаднаха около 118 милиона лева за неправилно вилучени в стокооборота продажби. Пак по предложение на Банката се изготви специална инструкция за реда и начина, по който министерствата, ведомствата, предприятията и организациите могат да купуват стоки и материали от търговските предприятия на едро и дребно.

За опазване на пазарните стокови фондове от разпиляване във ведомствени продажби Банката намира, че е необходимо извън досегашните мерки да се възприеме и такава система на заплащане и премиране труда на търговските работници, която да стимулира преди всичко продажбите на населението, като държи сметка и за необходимото снабдяване и на предприятията, организациите и учрежденията. Тоя въпрос може да се уреди при разрешаване на поставената в тезисите задача за определяне начина на възнаграждението на търговските работници с оглед да се увеличи материалната им заинтересованост от увеличението на стокооборота.

Недостатъчното разгръщане на стокооборота на дребно и неблагоприятното му отражение върху размера на паричното обръщение се компенсира до известна степен от големия ръст на влогонабирането. Докато за 1957 година прирастът на влоговете при Държавна спестовна каса, включително лихвите, е 723 милиона лева или 3,5% от общата сума на паричните доходи на населението, за 1958 година прирастът на влоговете е 987 милиона лева или 4,3% от очакваните парични доходи.

Движението на наличните пари от населението към Банката и обратно по отделните канали на паричното обръщение за отчетната година е показано в следната таблица:

Показатели	1957 г.		1958 г.	
	млн. лева	% от общата сума на постъпленията и плащанията	млн. лева	% от общата сума на постъпленията и плащанията
А	1	2	3	4
ПОСТЪПЛЕНИЯ ОТ:				
1. Търговски приходи	12.857	73,8	13.825	72,5
2. Ж.п., воден и възд. транспорт	423	2,4	461	2,4
3. Местен транспорт	356	2,0	437	2,3
4. Данъци и такси	374	2,1	432	2,3
5. Предпр. за култура и отдих	151	0,9	172	0,9
6. Предпр. за битово обслужване	249	1,4	298	1,6
7. Наеми и др. комунални плащания	214	1,3	232	1,2
8. Т К З С	438	2,5	571	3,0
9. Т.п. станции	1.076	6,2	1.307	6,8
10. Д С К	-	-	-	-
11. Други постъпления	1.282	7,4	1.340	7,0
Всичко постъпления:	17.420	100,0	19.075	100,0
ПЛАЩАНИЯ ЗА:				
1. Заплати	11.019	62,7	11.502	59,6
2. Изкупуване селскост. произв.	1.828	10,4	1.596	8,3
3. Изкупуване неселскост. произв.	65	0,4	64	0,3
4. Пенсии, помощи и застраховки	689	3,9	797	4,1
5. Т К З С	2.287	13,0	3.554	18,4
6. Заеми за индив. жилищно строит. и стопанско обзавеждане	152	0,9	147	0,8
7. Усилване наличността на ТПС	-	-	-	-
8. Усилване наличността на ДСК	630	3,6	756	3,9
9. Командировъчни, стопанско оперативни и други разходи	898	5,1	890	4,6
Всичко плащания:	17.568	100,0	19.306	100,0

Увеличените доходи на трудово-кооперативните земеделски стопанства се отразиха в увеличаване на плащанията по сметките на стопанствата от 2.287 милиона лева на 3.554 милиона лева, като относителното им тегло в общата сума на плащанията нарастна от 13% на 18,4%. Срещу това относителното тегло на плащанията за селскостопански произведения, включително и употребените за тази цел суми от търговския приход на селските потребителни кооперации, се намали от 11,3% за 1957 година на 10,8% за 1958 година.

Увеличението на постъпленията от местния транспорт в сравнение с 1957 година е резултат главно на развитието на автомобилните съобщения, а нарастването на постъпленията от данъци и такси е във връзка главно с постъпленията от самооблагане на населението.

През отчетната година работата по оперативното планиране и регулиране на паричното обръщение отбеляза по-нататъшно подобряване. Клоновете в по-голяма степен насочиха вниманието си към икономическата работа с предприятията и организациите, задълбочиха анализа на работата им и заедно с това и въздействието за отстраняване на разкритите недостатъци. Особено отблизо се следеше работата на търговските предприятия и организации, като борбата за изпълнение и преизпълнение на плана за стокооборота се поставяше в центъра на работата по регулиране на паричното обръщение.

Подобри се и връзката на банковите клонове с местните държавни и партийни органи, като при разрешаване на въпросите по регулиране на паричното обръщение клоновете все по-активно използваха помощта на тези органи за въздействие върху предприятията и организациите.

С цел да се опростят излишни формалности по емисионните операции, Централното управление на банката даде право на клоновете, които работят добре по регулиране на паричното обръщение и изпълняват редовно плана си за емисионния резултат, да теглят суми от резервния фонд за подкрепление на оборотната каса без предварително разрешение. По тоя начин се внесе повече гъвкавост при осигуряване необходимите налични пари на предприятията, организациите и учрежденията, повиши се отговорността на управителите на банковите клонове за изпълнение на касовия план и се намали чувствително книжнината между клоновете и Централното управление на банката.

В работата по оперативното планиране и регулиране на паричното обръщение през отчетната година съществуваха и някои недостатъци, които бяха пречка за още по-резултатно въздействие от страна на Банката върху предприятията, организациите и учрежденията и за използване на всички възможности за още по-пълно мобилизиране паричните средства на населението.

Недостатъчна е още икономическата работа при съставяне на касовия план. В процеса на планирането не се разкриват напълно

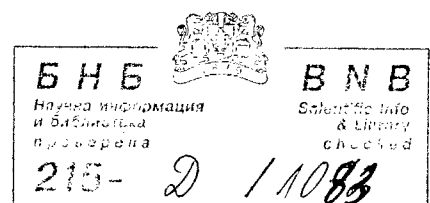
резервите за увеличение на постъпленията и за икономии в плащанията и не се въздействува достатъчно за внасяне съответни изменения в плановете на предприятията.

Някои банкови клонове все още формално водят работата с предприятията и организациите, отделят много време за съвещания и доклади, а пренебрегват живата работа и въздействие за осигуряване изпълнението на стопанските плановете. Все още има банкови клонове, които не водят оперативно работата по изпълнението на касовия план съобразно измененията в паричните доходи на населението, не излизат с добре обосновани конкретни предложения за увеличаване на постъпленията и установяване строг режим на икономии върху плащанията. Недостатъчно предложения се правят за провеждане на мероприятия с по-далечно и трайно въздействие, за осигуряване правилни пропорции между паричните доходи и разходи на населението. Малко се прави в това отношение за по-пълно привличане паричните доходи на населението чрез разгръщане на комунално-битовите и културни услуги на населението.

Пълното коопериране на нашето селско стопанство и набе-
лияното бързо увеличение на селскостопанската продукция и доходите на трудово-кооперативните земеделски стопанства, налага да се внесе повече ритмичност в разплащанията на стопанствата с кооператорите, за да се избегнат големите колебания в паричното обръщение.

Министерството на земеделието и горите и Банката, със съдействието на местните държавни и партийни органи, трябва да проведат мероприятия за осигуряване редовно авансиране на кооператорите всеки месец.

Производствените програми на промишлените предприятия за 1959 година са съставени с голямо напрежение. Има опасност изоставащите предприятия да предпочетат производството на продукция по вид и асортимент, с което биха преодолявали изоставането, без оглед на възможностите за нейния пласмент. Очевидно Банката трябва да заостри своя контрол за предотвратяване на подобни явления.

11. КРЕДИТНА ДЕЙНОСТ

През отчетната година краткосрочното кредитиране се проведе при значително изпълнение на плана за изкупуване на селскостопански произведения и повишаване изкупните цени на редица от тези произведения. При някои промишлени предприятия бяха създадени по-големи запаси от суровини и материали, а в търговията се приготвиха за лагеруване повече плодове и зеленчуци.

В резултат главно на това кредитните вложения на Банката в народното стопанство нараснаха от 10.101 млн. лева на 11.615 млн. лева или с 1.514 млн. лева и заемат повече от половината от оборотните средства. В общата сума на нормираните оборотни средства, включително изпратените стоки и материали /с изключение на ТКЗС, МТС, управление № 7 и някои други по-малки предприятия/, участието на банковия кредит е било 58,8% на 31 декември 1957 г. и 55,7% в края на 1958 г. В търговията това участие е значително по-голямо - 68,5%, докато в другите отрасли на народното стопанство участието е по-малко - в селското стопанство - 31,3%, в транспорта - 23%, в тежката промишленост - 16,1%.

Кредитната дейност се провеждаше при засилен и подобрен банков контрол. Усилията на банковите органи бяха насочени към основно проучване на производствените и търговските планове на предприятията, на материално-техническото снабдяване, на платежната и договорната дисциплина, на плановете за себестойността на продукцията и разходите по обръщението, на плановете за натрупванията и разкриване на допълнителни резерви и икономии от средства и материали. Разшири се съдействието на Банката за ускоряване на обръщаемостта на оборотните средства и тяхното запазване и съхраняване, за най-икономично разходване на материалите и живия труд, за увеличаване количеството и подобряване качеството и асортимента на продукцията, за ликвидиране на свръх-планови, ненужни и залежали стоки и материали. Икономическата работа се извършваше не само с анализи на отчетите и балансите на предприятията, но и с проверки на място и в близка връзка с работните колективи на предприятията, с партийните и административни органи. Банковите органи не се задоволяваха само с разкриване причините за лошата работа на предприятията, а се бореха активно за тяхното отстраняване. Те правеха предложения и съвместно с ръководителите на предприятията наобелязваха мероприятия за подобряване финансовото им състояние.

За по-пълно приспособяване кредитирането към настъпилите изменения в нашата икономика и с цел да се подобрят методите и да се съкрати излишната книжнина, през отчетната година се въведоха някои подобрения и изменения в кредитирането на предприятията. Към края на годината, когато се поде и разрастване всенародното движение за изпълнение на Третата петилетка в съкратени срокове, Банката разработи и въведе допълнителни подобрения и изменения в кредитирането, с които се целеше по-пълно да се разкриват резервите в народното стопанство и да се издирват допълнителни финансови ресурси за изпълнение на новите задачи в народното стопанство.

Така, във връзка със завършеното коопериране на селското стопанство и започналият процес за уедряване на съществувашите трудово-кооперативни земеделски стопанства, Банката засили и подобри своя контрол чрез лева с оглед да окаже по-ефективна помощ за отстраняване на допусканите от стопанствата нарушения на кредитната, платежната и касовата дисциплина. Съвместно с Министерството на земеделието и горите и Българска инвестиционна банка се проучи въпросът за състоянието на средствата по фонда "Неделим" при ТКЗС и се установи правилен начин за отнасянето на тези средства по фонда, с което се пресече до голяма степен пътя за отклоняване на оборотни средства в инвестиции. Банковите клонове участваха активно при изготвяне на производствено-финансовите планове на стопанствата и допринасяха за правилното им съставяне. Органите на Банката чрез подробни анализи започнаха да изучават финансовото състояние на стопанствата и да предлагат мероприятия за тяхното заздравяване.

За изпълнение на петилетката в съкратени срокове важно значение имат заемите за малка механизация и ширпотреба. За да се даде по-голяма възможност на предприятията да използват тези заеми, срокът за внедряване^{на} мероприятията се удължи от три на шест месеца, а за издължаване на заемите се определи максимален срок до две години.

През годината особено внимание бе отделено на въпроса за подобряване кредитирането на търговията и засилване

на банковия контрол върху изпълнението на плана за стокооборота и ликвидиране на свръхплановите, излишните и ненужни на предприятията стоки. За тази цел анализирахме досегашния си опит по кредитирането на търговските предприятия, а същевременно проучихме и опита на социалистическите страни. От особена полза за тази цел бе и проведеното през м. май 1958 година в Прага съвещание на ръководителите на централните банки от социалистическите страни за обмяна на опит и укрепване на сътрудничеството помежду им, в което взеха участие и представители на Централното управление на Банката. В резултат на проучванията се разработи и прие нов начин за кредитиране на търговията, който влезе в приложение от 1 януари 1959 година.

За подобряване кредитирането на външотърговските предприятия се изработи нова инструкция, с която се осигури по-правилно планиране на кредитите за вноса и износа и се внесоха подобрения при регулиране задълженията на предприятията към Банката и ^{при} установяване обезпечението на отпуснатите заеми.

х

х х

Кредитната дейност на Банката се провеждаше през отчетната година съгласно утвърдените от Министерския съвет тримесечни кредитни планове. Тези планове се съставят въз основа на производствено-финансовите и търговско-финансовите планове на предприятията, като са използвани и някои данни в национален мащаб от материалните баланси и разчетните материали към народностопанския план. В процеса на планирането се извършваше подробен анализ върху състоянието на оборотните средства и наличните материални ценности при отделните предприятия, като резултат от дейността им през изтеклите периоди. Проследяваше се динамиката на използваните банков кредити през изтеклите тримесечия. Преценяваше се доколко е възможно да се натрупат предвидените в плановете на предприятията стоково-материални ценности, дали ще се

изпълнят в срок доставките и реализацията на готовата продукция, обстоятелството на реколтата, съществуващите условия за мобилизиране на допълнителни вътрешни ресурси и ускоряване обръщаемостта на оборотните средства.

При изпълнението на тримесечните кредитни планове Банката вземаше под внимание настъпилите промени в първоначално планираните показатели по народностопанския план и съобразно това разместваше кредитите между отделните видове заеми и между министерствата и ведомствата. Размествания се извършваха и поради преизпълненията и неизпълненията на плановете от предприятията и неритмичните попълвания на запасите от стокано-материални ценности.

Тримесечните кредитни планове на Банката за 1958 година и тяхното изпълнение са показани на стр.12.

През отделните тримесечия на отчетната година Банката допусна незначителни превъзхождения на утвърдените от министерския съвет кредитни планове. При отделните видове заеми обаче през всичките тримесечия на годината са допуснати по-значителни отклонения от планираните кредити.

През всички тримесечия не са използвани напълно планираните кредити по заемите за планови запаси, заемите по оборота и заемите за сезонни разходи. Главните причини за непълното използване на заемите за планови запаси са: при редица предприятия през отделните тримесечия не са доставени предвидените по плана за материално-техническото снабдяване запаси от материали и суровини; някои предприятия преизпълняват плана за реализацията и запасите им съответно намаляват.

Систематически бяха превъздавани през годината кредитите по заемите за авансиране и изкупуване. Превъзженията се движат от 178 млн. лева през 1-то тримесечие до 535 млн. лева през 10-то тримесечие и са резултат предимно на преизпълнение на плана за изкупуването на някои селскостопански произведения.

При заемите по стокооборота е допуснато превъзхождение на планираните кредити през 1-то и 11-то тримесечия. Превъзженията са предимно при държавните търговски предприятия и се

Остатъци в края на:

Источници и направления	I-то тримесечие		II-то тримесечие		III-то тримесечие		IV-то тримесечие		Измълн. %			
	Измълн. %		Измълн. %		Измълн. %		Измълн. %					
	План	Измълн. %	План	Измълн. %	План	Измълн. %	План	Измълн. %				
млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева	млн. лева			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
А. Источници												
1. Фондове на банката.....	1.377	1.376	100,0	1.376	1.378	100,2	1.378	1.378	100,0	1.373	1.375	100,2
2. Разплащателни сметки.....	800	887	110,9	880	846	96,1	880	844	95,9	950	1.099	115,7
3. Текущи сметки.....	488	545	111,7	610	656	107,5	720	935	129,9	1.226	1.536	125,3
4. Сметки на бюджетите.....	1.627	1.574	96,7	1.766	1.473	83,4	1.767	1.847	104,5	1.347	1.037	77,0
5. Преоценка по пар. рефор. 952г.	2.355	2.355	100,0	2.355	2.356	100,0	2.355	2.356	100,0	2.356	2.357	100,0
6. Сметки с банк. спест. и застр. учреждения.....	1.710	2.133	124,7	2.100	2.380	113,3	2.066	2.044	99,0	1.922	2.133	111,0
7. Междуклонови отношения.....	350	384	109,6	360	378	105,1	380	441	116,0	300	372	125,1
8. Други пасиви.....	4.838	4.873	100,7	4.911	4.997	101,7	4.998	5.125	102,5	4.940	4.814	97,4
В с и ч к о:	13.545	14.127	104,3	14.358	14.464	100,8	14.544	14.970	102,9	14.414	14.723	102,2
Б. Направления												
1. Заеми за планови запаси.....	1.874	1.646	87,9	1.774	1.618	91,2	2.018	1.798	89,1	1.745	1.588	91,0
2. " за аванс. и изкупуване	2.044	2.328	113,9	2.295	2.473	107,8	2.603	2.942	113,0	2.295	2.830	123,3
3. " по спец. разпоредения	847	773	91,3	1.139	1.005	88,2	1.002	985	98,3	986	1.057	107,2
4. " по оборота.....	3.711	4.421	119,1	3.968	4.085	103,0	3.788	3.953	104,4	4.432	4.386	98,9
5. " по оборота.....	137	134	97,9	142	102	72,4	143	100	70,3	133	106	79,9
6. " за сезонни разходи.....	506	412	81,5	715	649	90,7	513	414	80,8	219	227	103,3
7. Други планови заеми.....	62	44	71,4	134	121	89,9	150	177	117,4	68	100	147,2
8. Платемни заеми.....	800	736	92,0	780	800	102,6	780	912	116,9	800	973	121,6
9. Просрочени заеми.....	370	405	109,4	350	452	129,0	350	497	142,1	450	348	77,4
0. Кредитен резерв.....	100	-	-	50	-	-	50	-	-	100	-	-
В с и ч к о:	10.451	10.899	104,3	11.347	11.305	99,6	11.397	11.778	103,3	11.228	11.615	103,4
1. Други активи.....	3.094	3.228	104,3	3.011	3.159	104,9	3.147	3.192	101,4	3.186	3.108	97,6
А ВСИЧКО:	13.545	14.127	104,3	14.358	14.464	100,8	14.544	14.970	102,9	14.414	14.723	102,2

дължат на следните причини: в края на тримесечията все още търговските предприятия получават по-големи количества стоки, поради засиленото производство от страна на промишлените предприятия за догонване на плана; част от доставените в края на тримесечията стоки са предназначени за планови запаси, но тяхното оформяване със съответните заеми в повечето случаи се извършва след изтичане на месеца; през годината не се осъществи напълно предвиденото снижение на свръхплановите запаси от стоки, които се кредитираха със заеми по специални разпоредения и част от тях бяха кредитирани по стокооборота.

Въпреки че през IV-то тримесечие има неизползувани кредити по стокооборота, външотърговските предприятия допуснаха превишение на планираните кредити с 248 млн. лева. Превишението е главно при ДТТ "Булгартабак", което не изпълни плана за износ с 18,5% и поради това заемите му към 31.XII.1958 г. са в размер на 274 млн. лева при планирани 90 млн. лева; ДТТ "Рудметал" изкупи в края на годината стомана на блокове, кобалтов концентрат и други, които останаха за износ през 1959 г., вследствие на което то превиши кредитите с 55 млн. лева; ДТТ "Химимпорт" не успя да изнесе до края на годината изкупените анасон, билки и ментово масло и превиши кредитите с 23 млн. лева.

В началото на годината просрочените заеми бяха 455 млн. лева, до края на м. септември показаха тенденция на увеличение и достигнаха до 497 млн. лева и на 31.XII.1958 г. отново спаднаха на 348 млн. лева. Макар и в намалени размери в сравнение с предходната година, тези заеми показват, че при много от предприятията съществуват причини, които непрестанно влошават тяхното финансово състояние. По-характерни от тези причини са: наличие на големи количества свръхпланови запаси от стоково-материални ценности в резултат на нереално планиране; неправилна преценка на преходните остатъци; промени в производствените програми, без да се внасят съответни промени в материално-техническото снабдяване и финансовия план; неизпълнение на производствената програма по обем, вид, асортимент и качество, предсрочно и следсрочно доставяне предимно на вносни материали, несъгласуване на плана за доставките с потребителското търсене, неизпълнение на плана за стокооборота и изпълнение на плана за доставките; производство на продукция без осигурен пласмент; неритмично изпълнение на производствените планове; отклоняване на оборотни средства във вземания от нередовни купувачи, липси и начети, спорни вземания и др.; неспазване на договорната дисциплина; несвоевременно попълване на нормативи^{те} на оборотните средства, а в някои случаи определяне на нереални нормативи; несвоевременно въста-

новяване на планови и извънпланови загуби; неизпълнение на плана за себестойността на продукцията и печалбата.

И през отчетната година банковите органи водиха ежедневна борба за подобряване на финансовото и стопанско състояние на предприятията и за премахване на причините, които са довеждали до просрочени задължения.

В редица случаи въздействието от страна на банковите органи не е давало очакваните резултати, тъй като предприятията не са изпълнявали изцяло банковите препоръки, а висшестоящите организации не са оказвали достатъчно съдействие. В други случаи са се явявали обективни причини, които не са могли да бъдат отстранени.

Фактическите остатъци на просрочените заеми са намалени от 455 млн. лева в началото на годината на 348 млн. лв. в края на годината или със 107 млн. лева. По средномесечните остатъци на просрочените заеми обаче намалението е от 650 на 463 млн. лв. или със 187 млн. лева. В същото време средномесечните остатъци на просрочените платежни документи показват незначително увеличение от 21 млн. лева. Общо средномесечните остатъци на просрочията са намалени със 166 млн. лева.

От общата сума на средните остатъци на редовните и просрочените заеми, средните остатъци на просрочените заеми през 1956 г. съставляват 4,1%, докато през 1957 г. този процент е бил 6,6.

За намалението на просрочените заеми, освен частично отстраняване на някои от постоянно действащите причини, в по-голяма степен е допринесло и това, че в края на годината предприятията са реализирали в по-големи размери готова продукция и са събрали просрочени вземания за извършени през годината доставки и услуги.

Освен това в края на годината от предприятията не бяха иззети свръхплановите им печалби.

Банката кредитира около една трета от трудово-производителните кооперации, а останалите кооперации си служат със собствени оборотни средства. Кредитираните кооперации в голямата си част продължават да допускат редица слабости и нередности, вследствие на което финансовото им състояние е систематически затруднено. В резултат на това и през отчетната година средномесечните остатъци на просрочените заеми са нараснали в сравнение с предходната година от 38 млн. лева на 43 млн. лева. Същевременно и просрочените платежни документи са увеличени от 26 млн. лева на 35 млн. лева. Мошето финансово състояние се дължи предимно на това, че повечето от кооперациите произвеждат продукция без осигурен пазар и голяма част от нея залежава и заангажира обо-

ротните им средства. Голяма част от продукцията на кооперациите се произвежда от отпадъчни материали и в стремежа си да осигурят непрекъснато производство, често пъти те закупуват тези материали в много по-големи количества от необходимите им и блокират значителни суми от оборотните си средства. Отделни кооперации вместо да насочват усилията си за производство на продукция, която да задоволява нуждите на местното население, неправилно се стремят да станат предприятия от национален мащаб, което е в разрез с насоките за развитието на местната промишленост.

По данни от балансите на предприятията и управленията /с изключение на ТКЗС, МТС, управление № 7 и някои други/ към 31.XII. 1958 г. има отклонени оборотни средства в липси и начети, спорни вземания, дебитори по рекламации и по присъдени суми в размер на 288 млн. лева и са допуснати свръхпланови загуби за 17 млн. лева. Освен това предприятията са имали недостиг на собствени оборотни средства за около 128 млн. лева. Тези данни показват, че отклонените оборотни средства само по тези финансови показатели са в размер на 423 млн. лева и съставляват 86% от размера на просрочените заеми и просрочените платежни документи към края на отчетната година.

Размерите на отделните видове заеми и относителният им дял в края на отчетната година, както и средномесечните им остатъци през отделните тримесечия на годината, са показани в таблицата на стр.16.

В края на годината редовните банкови заеми са нараснали с 1.621 млн. лева, като само по заемите за авансиране и изкупуване увеличението през годината е 821 млн. лева. Значителното нарастване на тези заеми е свързано с изпълнение на плана за изкупуване на тютюна, гроздето, слънчогледовото семе, добитъка, неомаганения памук, лозовите резници, зеленчуковите семена и други. Освен това бяха повишени изкупните цени за един килограм на слънчогледовото семе от 0,80 лева на 1,50 лева, на неомаганения памук средно с 1,30 лева, на омаганения памук с 4,30 лева и на люцерновото семе. Преизпълнени бяха производствените програми за доматеното пюре с 3,340 тона, за сушените зеленчуци с 817 тона, за мармеладите с 2,334 тона, за компотите с 3.553 тона и на гроздовия мед с 300 тона.

Заемите за планови запаси са увеличени през годината с 403 млн. лева. По-важните причини за увеличението на заемите в левата

Видове заеми	Остатъци на:				Средни остатъци през 1958г. за:				
	31.XII. 1957 г.		31.XII. 1958 г.		I	II	III	IV	Цялата
					тр.	тр.	тр.	тр.	година
	млн. лева	%	млн. лева	%	м и л и о н и				л е в а
A	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Заеми за планови запаси	1099	10,9	1502	12,9	1310	1509	1664	1461	1486
Заеми за авансиране и изкупуване	2009	19,9	2830	24,4	2235	2419	2667	3044	2592
Заеми по спец. разпореждания	887	8,8	1057	9,1	805	856	980	1004	911
Заеми за временни нужди	41	0,4	58	0,5	21	15	46	77	40
Заеми по стокооборота:									
а/ за външна търг.	388	3,8	543	4,7	326	242	186	447	300
б/ за вътр.търг....	4181	41,4	3843	33,1	4246	4043	3864	4135	4072
Заеми по оборота	106	1,0	106	0,9	127	118	112	100	114
Заеми за допълв. средногод.норм.	-	-	87	0,7	-	4	47	79	33
Заеми за сез.разх.	136	1,4	226	1,9	240	547	559	298	411
Заеми за осн.рем.	-	-	-	-	2	29	56	43	33
Заеми за малка механизация	19	0,2	35	0,3	18	21	30	32	25
Заеми за ширпотреба	4	-	6	0,1	4	4	6	6	5
Заеми срещу стоки за комисионна продажба..	1	-	1	-	1	-	-	1	-
Платежни заеми	775	7,7	973	8,4	731	792	778	911	803
Всичко редовни заеми	9646	95,5	11267	97,0	10066	10599	10995	11638	10825
Просрочени заеми	455	4,5	348	3,0	444	452	460	496	463
О б щ о:	10101	100 0	11615	100,0	10510	11051	11455	12134	11288
Ликвидационни заеми на кооперациите и ТКЗС.....	126	-	28	-	119	94	70	42	81

промишленост са: създадени ^{са} наднормативни планови запаси от вълна за 1,63 млн. лева, докато в началото на годината не е имало такива запаси; завишени ^{средните} бяха цените на вносната прана вълна с 35,60 лева за кг, на грежа със 70,30 лева, на целволето с 9,40 лева, на вносната вълнена ^{са} прежда със 116 лева и на местната вълна с 4,40 лева; кредитирани ^{са} планови запаси от памучни, вълнени, копринени и ленени тъкани, необходими за шивашката промишленост, на сума 20 млн. лева.

При хранителната промишленост заемите за планови запаси са увеличили от 91,9 млн. лева на 129,7 млн. лева или с 37,8 млн. лева, поради увеличение изкупната цена на суровите тютюни средно с 1,50 до 2 лева за кг и на образуваните по-големи запаси от суровини при пивоварните фабрики, поради увеличената им производствена програма.

В държавната търговия са използвани в повече заеми за планови запаси в размер на 62,8 млн. лева, а в кооперативната търговия - 78,1 млн. лева, главно поради натрупаните по-големи запаси от стоки за сезонно търсене. Освен това в търговските предприятия на дребно са пригответени за лагеруване по-големи количества плодове и зеленчуци, а в предприятията на едро са останали по-големи количества зеленчукови консерви, компоти, конфитюри и др., тъй като поради меката зима употребата на пресни зеленчуци и плодове продължи почти до края на годината.

Заемите по специални разпоредения са нараснали през годината от 887 млн. лева на 1.057 млн. лева или със 170 млн. лева. Увеличението е предимно в държавните търговски предприятия, вследствие нарасналите свръхпланови запаси от внесените през годината стоки по спогодбите за ширпотреба, които Банката изцяло е кредитирала.

През годината Централното управление на банката непрекъснато насочваше своето внимание към свръхплановите запаси от стоково-материални ценности. Банковият контрол чрез лева неотклонно е насочван за ликвидиране на тези запаси и за разкриване и премахване на причините, които довеждат до тяхното образуване. Въпреки положените големи и систематически усилия от страна на банката, през годината не се получи никакви осезателни резултати и наличните свръхпланови запаси все още са в големи размери и постоянно влошават финансовото състояние на по-голяма част от предприятията.

Банката установи безспорно, че в народното стопанство съществуват редица икономически причини, които съдействуват за образуване на свръхпланови натрупвания. Предприятията, министерствата и ведомствата и през отчетната година не успяха да отстранят по-голяма част от тези причини.

Използуваните от вносно-износните предприятия заеми по стокооборота са увеличени със 155 млн. лева, в резултат на неполучения остатък от дотации за м. декември в размер на 143 млн. лева и задържаните значителни количества тютюн от ДТН "Булгартабак", поради неизпълнение на плана за износа в капиталистическите страни, който по стойност е изпълнен едва 38%. На 31 декември 1958 г. предприятието има на склад 11.837 тона ориенталски тютюн за 260,6 млн. лева.

Заемите по стокооборота в държавната и кооперативна вътрешна търговия въпреки увеличената програма, са намаляли с 338 млн. лева и съставляват към края на годината 33,1% от всичките банкови заеми.

При кооперативните търговски предприятия намалението на заемите е 122,2 млн. лева и е в резултат на следното: размерът на собствените оборотни средства за дялово участие е нараснал с около 308 млн. лева; обръщаемостта на оборотните средства при търговията на едро и дребно беше ускорена. При селските потребителни кооперации се намали нормативът на обръщаемостта от 83 дни на 78 дни по предложение на Банката; ликвидирани бяха част от залежалите стоки в резултат на извършената преоценка; липсваха някои дефицитни стоки за попълване на норматива.

Заемите по стокооборота при търговските предприятия на Министерството на търговията и на народните съвети показват намаление от 145,3 млн. лева. Въпреки че стокооборотът през 1958 г. е нараснал с 11%, ползуваните заеми са намалени, тъй като са оказали влияние следните причини: стокооборотът на дребно е изпълнен с 2%; през годината на търговските предприятия не са доставяни всички количества от някои групи и видове стоки; извърши се намаление на цените и безценка на някои стоки за народно потребление.

Общият размер на използваните заеми по оборота не е претърпял през годината осезателни промени. С такива заеми се кредитират главно трудово-производителните кооперации. Централното управление на банката намира, че кредитирането на кооперациите с този вид заем не е удачно и би следвало да се преразгледа, като се премине на самофинансиране чрез използване на набраните фондове при централния съвет на ТПН. Пробно кредитиране по оборота е въведено при някои държавни промишлени предприятия. Резултатите от това пробно кредитиране по оборота и опита на Госбанк в тази насока, ще се използват при въвеждане през 1959 г. кредитиране със заеми по оборота на държавните промишлени предприятия с несезонен характер на дейността им, с изключение на предприятията с добивна дейност.

Заемите за сезонни разходи са нараснали от 126 млн. лева на 226 млн. лева или с 90 млн. лева. Увеличението на заемите е главно

при трудово-кооперативните земеделски стопанства, където те са нараснали от 115,9 млн. лева на 193.5 млн. лева или със 77,6 млн. лева, главно поради увеличените нужди на стопанствата от оборотни средства вследствие разрастването им, влягане на повече производствени материали, произтичащо от повишаване културата на земеделието и увеличаване на продукцията.

През 1958 г. на предприятията бяха определени средногодишни нормативи, установени на базата на средногодишната програма. При това положение през тримесечията с програма над средногодишната, у предприятията временно се явява недостиг от собствени оборотни средства. Съгласно т. 6 от 89-то постановление на Министерския съвет от 30. XII. 1957 г. Банката започна да кредитира през отчетната година предприятията за недостига от средства над средногодишния норматив. Към края на годината по този заем са използвани 67 млн. лева.

Заемите за малка механизация и ширпотреба са нараснали от 23 млн. лева на 41 млн. лева или със 78,3%. Може да се отбележи, че все още много предприятия не използват напълно банковите заеми за механизация и подобряване на техническите процеси в производството. Голяма част от заплануваните кредити за тези заеми оставаха неизползвани, поради това че както предприятията, така също и техните висшестоящи организации не проучваха своевременно и подробно възможностите за внедряване на механизациите, а освен това липсваха и необходимите материали. Почти през всички тримесечия планираните кредити са използвани около 50%. От друга страна, някои предприятия предявяваха искания за кредити за мероприятия, които по характер не са малка механизация.

Чрез заемите за малка механизация и ширпотреба, Банката указваше ценна помощ на предприятията за използване на възможностите за разширяване и подобряване на производството чрез механизация на технологическите процеси, за увеличаване производителността на труда, за снижаване себестойността на продукцията и подобряване качеството ѝ, използването предимно на местни суровини и отпадъци, за икономии на труд и материали и пр. Досегашният опит показва, че е възможно без да се влагат големи средства в капиталовложения, със сравнително малки по размер заеми да се получава голям икономически ефект от внедряването на малките механизации и рационализации. През 1958 г. Банката отпусна заеми за внедряване на 2.276 механизации в предприятията от всички отрасли на народното стопанство. Размерът на отпуснатите заеми през годината възлиза на 302,9 млн. лева при планиран годишен ефект 448,8 млн. лева. При някои предприятия резултатите от внедрените

механизации със средства от банков кредит са особено големи.

Платежните заеми са нараснали от 778 млн. лева на 978 млн. лева. Заемите срещу платежни документи, които съставляват по-голямата част от всички платежни заеми, са увеличени от 674,2 млн. лева на 882 млн. лева или със 164,6 млн. лева, което е естествен резултат от нарасналия обем на промишлената и селскостопанската продукция и увеличениния стокооборот.

х

х

х

Разпределени по отрасли на народното стопанство, редовните и просрочените банков заеми са показани в таблицата на стр. 21.

През отчетната година банковите вложения във всички отрасли на народното стопанство са нараснали, като увеличението е главно в промишлеността, където са задоволени по-големите нужди от оборотни средства за изкупуване на селскостопански произведения и натрупване на планови запаси от суровини в някои предприятия от леката промишленост.

Покато остатъците на всички редовни и просрочени заеми са нараснали със 1.514 млн. лв., те средномесечните остатъци на тези заеми бележат сравнително по-малко увеличение от 1.379 млн. лева. При кооперативната търговия остатъците по заемите са намалели със 102 млн. лева, но средномесечните остатъци показват увеличение от 217 млн. лв., главно вследствие увеличеното изкупуване на селскостопански произведения. Върху размера на заемите на кооперативните организации от системата на МС към края на годината оказва влияние и нарастването на собствените им оборотни средства. През последните няколко години тези организации постоянно увеличават размера на собствените си оборотни средства, които по отношение на наличните нормирани активи са представлявали през 1955 г. 7%, през 1956 г. 12%, през 1957 г. 14% и през 1958 г. 19,9%. При годишен план за набавяне на собствени оборотни средства през 1958 г. в размер на 82 млн. лева, са събрани 208 млн. лева.

Нарастването на кредитните връзки на банката с предприятията от различните отрасли на народното стопанство от една страна и от друга страна по-правилно ^{то} прилагане на инструкцията за кредитиране на предприятията и по-цялостното опознаване на тяхната икономика, със дадоха възможност за по-действен и резултатен банков контрол чрез лева. Това допринесе за по-пълното разкриване на редица слабости и недостатъци при изпълнение на производствените, търговските и финансо-

Отрасли	Остатъци на редовните и просрочени заеми на:					Средни остатъци през 1958г.за				
	31.XII.957		31.XII.958г.		+увел. -нам.	I	II	III	IV	Цялата
	млн.лв.	%	млн.лв.	%		тр.	тр.	тр.	тр.	год.
	1	2	3	4	5	м и л и о н и л е в а				10
Промисленост										
I. Държавна										
а/ тежка	331	3,3	387	3,3	+ 56	337	370	344	374	356
б/ лека	485	4,8	911	7,8	+ 426	515	655	803	946	730
в/ хранит.- вкусова ..	1.825	18,1	2.555	22,0	+ 730	1989	2010	2205	2657	2215
г/ електропром.	42	0,4	45	0,4	+ 3	37	43	50	49	45
● Всичко:	2.683	26,6	3.898	33,5	+1215	2878	3078	3402	4026	3346
II. Кооперативна										
Общо промишл...	216	2,1	241	2,1	+ 25	232	298	327	313	293
=====										
Търговия										
а/ държ.външна	428	4,2	622	5,4	+ 194	369	299	257	526	363
б/ " вътрешна	3.603	35,7	3.715	32,0	+ 112	3749	3679	3747	3865	3760
в/ кооперативна	2.775	27,5	2.673	23,0	- 102	2854	3038	3028	2841	2940
Общо търговия	6.806	67,4	7.010	60,4	+ 204	6972	7016	7032	7232	7063
=====										
Селско стоп.										
а/ държавно..	164	1,6	154	1,3	- 10	169	202	212	219	201
● кооперативно	21	0,2	2	-	- 19	10	12	12	6	10
в/ Т К З С ...	135	1,4	213	1,9	+ 78	203	387	384	238	303
Общо селско стопанство.....	320	3,2	369	3,2	+ 49	382	601	608	463	514
=====										
Транспорт.....	76	0,7	97	0,8	+ 21	46	58	86	100	72
=====										
A ВСИЧКО:	10.101	100	11.615	100	+1514	10510	11051	11455	12134	11288
=====										
от тях:										
а/ в държ.сектор	6.954	68,8	8.486	73,1	+1532	7211	7316	7704	8736	7742
б/ в кооп. "	3.147	31,2	3.129	26,9	- 18	3299	3735	3751	3398	3546

вите планове от предприятията. За отстраняване на слабостите Банката изискваше мероприятия и контролираше тяхното изпълнение.

Вниманието на Банката преди всичко беше насочено към лошо работещите предприятия и в много случаи е въздействувано за премахване на допусканите слабости и нередности от предприятията. В отделни случаи, когато предприятията и висшестоящите им организации не вземаха навременни и ефикасни мерки, Банката прилагаше кредитни санкции, като се стигаше и до въвеждане на специален режим на кредитиране. През отчетната година специален режим на кредитиране бе приложен спрямо 232 предприятия, от които 98 са градски и селски потребителни кооперации. По-голямата част от тези кооперации подобриха работата си, изпълниха плана за печалбата и въведения режим на кредитиране бе отменен. Специален режим на кредитиране бе въведен спрямо държавното мино предприятие за добив на железни руди "В. Коларов" - с. Крумово, Ямболско, поради отклоняване на оборотни средства в свръхпланови загуби и неизпълнение на плана за печалбата през 1-то тримесечие на 1958 г. В резултат на въведения режим на кредитиране, през 11-то тримесечие на годината предприятието подобри своята работа и изпълни плана за себестойността на продукцията и за печалбата, поради което този режим бе отменен. СТЗ "Кл. Ворошилов" - София, не изпълни през 1-то тримесечие на 1958 г. плана за себестойността на продукцията и за печалбата. Въведеният от Банката специален режим на кредитиране допринесе за подобряване на работата в предприятието. За това полжихи усилия и новото ръководство на завода. След постепенното подобряване на работата, специалният режим бе сменчен през и. септември и окончателно отменен през м. декември на 1958 г.

х

х

х

Ежемесечният банков контрол за установяване обезпечението на банковите заеми със стоково-материални ценности, разкриваше извънплановите размествания на оборотните средства и нарушенията в срочното изпълнение на плановете на предприятията. При търсене на обезпечението се осигуряваше спазването на принципите за срочност на заемите и целевото им използване, като с това се съдействуваше за укрепване на стопанската сметка в предприятията.

От всичките редовни заеми в края на годината в размер на 11.287 млн. лева, срещу стоково-материални ценности са използвани заеми за 10.025 млн. лева и на тях е търсено обезпечение. Разликата от 1.242 млн. лева, или 11% от редовните заеми, представлява заеми за сезонни разходи, за основен ремонт, платежни заеми и други, на които не се търси обезпечение срещу стоково-материални ценности.

Установените в края на годината излишци от обезпечение в размер на 506 млн. лева се дължат главно на несвоевременно искане на заемите от страна на предприятията и разместване на ценностите между отделните предприятия и обекти на кредитиране.

Недостигът от обезпечение в размер на 379 млн. лева съставлява 3,8% от общата сума на заемите срещу стоково-материални ценности и показва увеличение в сравнение с недостига в края на 1957 г. със 75 млн. лева. Това нарастване е в съответствие с увеличението на заемите срещу стоково-материални ценности, чиито прирост е в размер на 1.531 млн. лева.

Голяма част от установения недостиг от обезпечение в размер на 169 млн. лева се дължи предимно на предсрочно изпълнение на производствените планове и плана за реализацията и вследствие на това е била издължена незабавно от предприятията при разкриване на необезпечеността. Останалите 210 млн. лева се дължат главно на неизпълнение на плановете на предприятията в определените срокове, на отклонени средства от прякото им предназначение, на допуснати свръхпланови запаси, на неизпълнение на плана за печалбата, на предсрочно влягане на материалите в производството, на неизпълнение на плана за доставка на материали, на предадени материали от базисни на други предприятия от същата система без да е оформено плащането, нередовни купувачи, непълнени нормативи на собствените оборотни средства и др.

През годината Банката се насочи и към въпроса за преценяване действителната възможност за събиране на заемите от наличните стоково-материални ценности в кредитираните предприятия. От направените основни проверки по балансите на предприятията се установи, че при някои предприятия се явяват негарантирани банкови заеми, което се вижда от следната таблица:

месеци и години	Предприятия, при които са разкрити негарантирани банкови заеми	Сума на негарантираните банкови заеми
	брой	хиляди лева
А	1	2
31.XII.1957 г.	114	30.505
30.VI. 1958 г.	44	6.629
31.XII.1958 г.	44	6.466

засиленото въздействие на банката върху предприятията за отстраняване на причините, които са довеждали до недостатъчното гарантиране на заемите има за резултат значителното намаление на техни размер. В края на 1956 г. в сравнение с началото на годината, размерът на негарантираните банкови заеми е намалял с 24.036 хиляди лева. По отношение на всички редовни и просрочени заеми, негарантираните заеми на 31.XII.1957 г. съставляват 0,3%, а към 31.XII.1956 г. - 0,06%.

Наличието на големи количества залежали, нетърсени, демодирани, некачествени и дефектни стоки, чиято фактическа стойност е занижена, се явява също като причина за непълната гарантираност на част от банковите заеми, които са отпуснати срещу тези стоки.

През 1957 г. Банката отпусна на предприятията от всички министерства и ведомства заеми в размер на 97.337 млн. лева, а през 1958 г. - 104.933 млн. лева или в повече с 6.946 млн. лева.

От отпуснатите заеми през 1958 г. не са издължени в срока и са отнесени в просрочие 3.073 млн. лева или 7,6%, докато през 1957 г. са отнесени в просрочие 10.006 млн. лева, които са съставлявали 10% от всички отпуснати заеми през тази година.

Средният срок на възвръщането на редовните банкови заеми е удължен от 34,3 дни през 1957 г. на 37,7 дни през 1958 г. или обръщаемостта на заемите е забавена с 3,4 дни. Общо по редовните и просрочените заеми срокът за издължаването е също удължен от 36,6 дни на 39,3 дни или с 2,7 дни.

Като се сравнят средномесечните остатъци на отпуснатите редовни банкови заеми през 1957 г. - 9.259 млн. лева и 1958 г. - 10.625 млн. лева се установява, че през отчетната година тези заеми са с 1.566 млн. лева в повече от предходната година. От този прираст най-голямата част от 1.419 млн. лева се пада на заемите за авансиране и изкупуване, заемите за планови запаси, заемите за сезонни разходи и заемите за малка механизация и ширпотреба. Средномесечните остатъци на заемите по стокооборота и платежните заеми са нараснали през годината само със 75 млн. лева.

Забавената обръщаемост на редовните банкови заеми се дължи на голямото увеличение на размера на заемите за авансиране и изкупуване и заемите за планови запаси, тъй като получените средства по тези заеми се използват от предприятията в по-продължителни периоди от време и в редица случаи сроковете за тяхното издължаване обхващат няколко годишни сезона. При предприятията от Министерството на хранителната промишленост, от Министерството на лесната промишленост и Министерството на тежката промишленост нарастването на тези заеми е в най-големи размери и затова и обръщаемостта на заемите при тези министерства показва най-значително забавяне. Увеличението на заемите по авансиране и изкупуване на селскостопанските произведения ще продължава и занапред, тъй като в резултат на икономическия скок в развитието на народното стопанство, продукцията на селското стопанство значително ще нарасне.

Ускоряване обръщаемостта на банковите заеми в търговията се дължи на ликвидиране на част от залежалите и нетърсени стоки, на изпълнение на плана за стокооборота и от друга страна на подоборените работата по кредитирането.

Необходимо е и занапред банковите органи да продължат усилията си за ускоряване обръщаемостта на всички банкови заеми вложени в търговията, промишлеността и селското стопанство, като прилагат точно всички разпореждания на банковите инструкции и особено като се грижат за определяне на възможните най-къси, точни и реални срокове за издължаване на заемите, а освен това своевременно да вземат необходимите мерки за срочното издължаване на заемите.

Раздадените в миналото заеми на кооперативните организации, останали без стоково-материално обезпечение, както и просрочените задължения на ТКЗС, които бяха отнесени в ликвидационни заеми по решение на Министерския съвет, са показани в следната таблица:

Организации	Остатъци на ликвидационните заеми на:		
	31.XII. 1957 г.	31.XII. 1958 г.	Намаление
	хиляди лева		
А	1	2	3
Кооперации към ЦКС	92.000	930	91.070
ЦС на ТК	2.000	956	1.044
Т К З С	32.000	26.099	5.901
Всичко:	126.000	27.985	98.015

Ликвидационните заеми на кооперативните организации са погасявани редовно, съгласно предварително изработените планове и са ликвидирани до края на 1958 г. Останаха неиздължени заемите на няколко кооперативни организации, които със специални правителствени разпореждания са разсрочени за издължаване в по-дълги срокове.

Трудово-кооперативните земеделски стопанства са погасявали ликвидационните заеми според установените планове, като са погасени предсрочно заеми за 545 хиляди лева.

Събраните и ликвидирани индивидуални заеми през отчетната година са както следва:

Индивидуални заеми	Остатък на 31.XII.1957	Събрани, опростени и прихванати през 1958 г.	Остатък на 31.XII.1958
	Х и л я д и л е в а		
А	1	2	3
Съдебни вземания	63.019	27.087	35.932
Заеми на разни лица и др.	6.005	2.155	3.850
Всичко:	69.024	29.242	39.782

Броят на длъжниците по индивидуалните заеми е намален от 6.947 в началото на годината на 4.423 в края на годината.

Значителното намаление на индивидуалните заеми се дължи предимно на извършените през годината опрощавания и прихващания, съгласно указите от 1955, 1957 и 1958 г. в размер на 20.227,7 хиляди лева. В загуба на Банката като несъбираеми са минати 479,2 хиляди лева и са събрани, опростени и прихванати 5.534,8 хиляди лева.

Следва да се отбележи, че от общия размер на задълженията към 31.XII.1958 г., задълженията до 10.000 лева обхващат 3.920 длъжници за 4.554,2 хиляди лева, а задълженията над 10.000 лева са на 505 длъжници за 35.228,2 хиляди лева.

Индивидуалните заеми следва да се ликвидират по силата на II-281-то постановление на Министерския съвет от 1954 г. най-късно до края на 1960 година.

Освен индивидуалните заеми Банката през годината събираще и държавни вземания: задължения към бившата Погасителна каса, по закона за бежанците, по закона за икономически строеж и заеми на новобрачни двойки, отпуснати от средства на държавата. По тези заеми през годината са събрани и опростени задължения за 7.161,9 хиляди лева на 6.955 длъжници и остават за ликвидирани заеми за 3.249,4 хиляди лева на 2.386 длъжници. И тези задължения следва да бъдат ликвидирани до края на 1960 година.

Контрол при финансиране на машинно-тракторните станции

При утвърдена производствена програма в размер на 105,7 млн. декари мека оран и при предвидени по държавния бюджет средства в размер на 823,2 млн. лева, фактически през 1958 г. на машинотракторните станции бяха определени бюджетни кредити за 992,4 млн. лева. От така откритите кредити бяха използвани 988,6 млн. лева при изпълнение на производствена програма от 157,6 млн. декара мека оран или 130,2%.

За навременното посрещане разходите по изпълнение на производствената програма, Банката кредитира през годината МТС с безлихвени краткосрочни заеми в размер на 177,8 млн. лева или в повече спрямо 1957 г. със 132,5 млн. лева. Това срочно снабдяване на МТС с банкови кредити допринасяше за по-доброто изпълнение на производствения план, който в сравнение с 1957 г. е изпълнен с 22,4 млн. декара в повече. Наред с това МТС постигнаха и снижение на себестойността на един декар мека оран от 7,94 лева по план на 7,16 лева фактическо изпълнение, като по този начин са реализирали икономии от 85,9 млн. лева.

Банковият контрол върху МТС през годината е подобрен. Извършваните проверки от банковите органи са били по-задълбочени и чрез тях са били разкривани редица слабости и нарушения на държавната и финансовата дисциплина, като са давани конкретни препоръки за отстраняване на допуснатите слабости и за предотвратяване тяхното повторение. Заедно с това на много места все още е допускено извършваните проверки да имат до известна степен формален характер, не са изяснявани напълно причините за разкритите слабости и не е извършвана активна намеса за тяхното отстраняване.

III. РАЗПЛАЩАТЕЛНА ДЕЙНОСТ

Безналичните разплащания, извършени от Банката през 1958 г. - общо и по отделни форми, се виждат от следната таблица:

Форми на плащане	През 1957 година			През 1958 година			средна сума на едно плащане	
	платени документи	обороти	средна сума на едно плащане	платени документи	обороти	средна сума на едно плащане		
	хил.бр.	млн.лв.	%	хил.лв.	хил.бр.	млн.лв.	%	хил.лв.
A	1	2	3	4	5	6	7	8
Акцептна форма	1.602	37.657	42,7	23,6	1.751	42.768	43,1	20,2
Банков превод	4.184	37.001	41,8	8,8	5.336	44.699	45,1	8,4
Бюра за взаим. разпл.	535	11.969	13,5	22,4	431	9.827	9,9	22,8
Акредитиви ...	29	309	0,3	10,8	36	381	0,4	10,5
Особени сметки	53	282	0,3	5,3	58	336	0,3	5,8
Разпл. чекове - обмен. акцепт. и от лимит. чекове книжки	120	1.180	1,3	9,6	201	1.147	1,1	5,7
Период. разплащане по салдо	1	29	0,1	57,7	1	46	0,1	44,7
Всичко ..	6.534	88.627	100	13,6	7.814	99.204	100	12,7

През отчетната година обемът на плащанията, извършени чрез Банката, е нараснал в резултат на повишения обем на производството и стокооборота. Освен това, чрез Банката се извършиха голям брой плащания на дребни суми и се обхващаха по-пълно разплащанията в народното стопанство. Това доведе до по-голямото увеличение на плащанията по бройки, отколкото по суми и до намаляване на средния размер на едно плащане.

През годината най-много плащания по суми и бройки са извършени чрез банков превод, докато през предшестващата година на първо място е била акцептната форма. До голяма степен това се дължи на обстоятелството, че през по-голямата част от годината акцептната форма не се прилагаше за плащания от учрежденията, както и за местни плащания с изключение само за градовете Пловдив и София.

От извършените проверки се установи, че неприлагането на акцептната форма за плащанията от учрежденията е давало по-големи възможности на голям брой учреждения да забавят плащането на доставените стоково-материални ценности или на ползуваните услуги, без да са осигурили необходимите средства за изплащането им, тъй като инициативата за плащане беше тяхна, а не на доставчиците. Мерките за въздействие върху учрежденията-нередовни платци и санкциите, налагани от Банката на виновните лица не даваха необходимите резултати. Поради това, по предложение на Банката, Министерският съвет с постановление № 175 от 16 август 1958 година измени чл.19 от Наредбата за плащанията, като се допусна акцептната форма да се прилага и за плащанията от учрежденията.

Въз основа на констатации за допускани нередовности и забавянния при местните плащания, извършвани с банков превод, особено когато страните са отдалечени от обслужващия банков клон, се прецени че ще бъде по-уместно в такива случаи да се прилага акцептната форма която се въведе от м.ноември 1958 г.

С цел да се улеснят и ускорят разплащанията през годината бяха разширени правата на управителите на банковите клонове да разрешат бързо, на място, редица въпроси, които преди това бяха от компетенция на Централното управление. Банковите клонове разшириха и задълбочиха контрола по разплащанията главно по отношение своевременното им извършване, неопускане на взаимно кредитиране и укрепване на договорната, финансовата и платежната дисциплина.

Банковият превод, акцептната форма и ББР се явяват главните форми на разплащане за 1958 г. - 98,1%. Относителният дял на всички останали форми на разплащане е само 1,9%.

През годината в резултат на борбата за подобряване и ускоряване на разплащанията в народното стопанство, за внедряване здрава платежна и договорна дисциплина е постигнато общо за страната съкращаване на документооборота и на сроковете за изплащане на просрочените платежни документи, както следва:

	<u>за 1957 г.</u>	<u>за 1958 г.</u>
Документооборот при редовно инасиране на платежните документи	8,7 дни	7 дни
Среден срок за издължаване на просрочените платежни документи	8,8 дни	8 дни

Подобренията в сроковете за издължаване на редовните и просрочени платежни документи се е отразило благоприятно и върху обема на просрочените банкови заеми. Отчетните данни за просрочените платежни документи при трите основни форми за разплащане са следните:

Платежни форми	През 1957 година			През 1958 година		
	сума на плащанията	от тях просрочени		сума на плащанията	от тях просрочени	
		сума	%		сума	%
	млн. л е в а		%	млн. л е в а		%
А	1	2	3	4	5	6
1. Акцептна форма ...	37.858	7.654	20,2	42.768	8.645	20,2
2. Превод/пл.чарем./.	37.001	4.048	10,9	44.699	5.108	11,4
3. Бюра за взаимни разплащания	11.969	460	3,8	9.827	275	2,8
Всичко	86.828	12.162	14,-	97.294	14.028	14,4

-Динамиката на просрочените платежни документи през 1957 и 1958 г. и тяхната средна годишна наличност се виждат от следната таблица:

Г о д и н а	Остатъци на просроч.пл.докум.					Средно-месечни остатъци	Обем на плащанията
	1. I.	31. III.	30. VI.	30. IX.	31. XII.		
	м и л и о н и л е в а						
А	1	2	3	4	5	6	7
1957	180	270	227	333	178	272	86.828
1958	178	236	272	341	143	293	97.294
	- 2	-34	+45	+ 8	-35	+21	+ 10.466
						107,7%	112,0 %

Таблицата показва известна закономерност на нарастване просрочията през третото и четвъртото тримесечия на всяка година, като в края на всяка година се отчита рязко спадане. При нарастване обема на плащанията през 1958 г. с 12,1% спрямо предшестващата година, средната наличност просрочени платежни документи е нараснала със 7,7%. Това се дължи на съкращенията в срока за изплащане на просрочените платежни документи.

Централното управление на банката направи през изтеклата година проучвания за незадоволителното състояние на договорната дисциплина, след което се свика съвещание с представители на всички

министерства, ведомства, стопански научни институти и арбитража, на което се изнесе подробен доклад за резултатите от проучванията. Участниците в съвещанието потвърдиха констатациите в доклада, както и нуждата от мерки за подобряване на договорната дисциплина. Във връзка с това, по предложение на Банката, Министерският съвет с постановлението за утвърждаване бюджета-проекта на държавата за 1959 г. задължи Министерството на правосъдието, Министерството на финансите, Държавната планова комисия и Българската народна банка в срок до 30 юни 1959 г. да изготвят и му представят проект за нова наредба за договорите, в която да се отразят настъпилите промени в народното стопанство и отстранят съществуващите слабости и непълноти в сегашната наредба.

Наблюденията относно отказите на акцепт, направени през 1958 г., показват, че:

35,8% от отказите по суми са за непоръчана стока или за доставки, надвишаващи количествата, уговорени за съответния период;

5,2% от отказите са за некачествена стока, нарушения на асортимента, стандарта или комплектността на доставките и

59 % от отказите са за нарушение на договора, поръчката или закона, за неизпратени стоки, платени вече доставки или за аритметически грешки в документите.

По отказите от акцепт може да се прецени, как предприятията се борят за спазване договорните задължения от своите контрагенти и как те сами изпълняват своите задължения. Проучванията на наличните в банковите клонове в края на всяко тримесечие отказани платежни документи установяват, че през 1958 г. най-много откази от акцепт са направени на предприятията към Министерството на хранителната промишленост, Министерството на търговията, кооперациите от системата на ЦКС и Министерството на леката промишленост.

Най-осторожно са следили и чрез откази от акцепт са се борили за спазване на договорните условия от своите контрагенти предприятията към Министерството на търговията, кооперациите от ЦКС, Министерството на леката промишленост и пр.

Едновременно с извършване на плащанията в народното стопанство, Банката системно проучваше и възможностите за тяхното подобряване. Проучени бяха и възможностите за по-голямо съкращаване на сроковете на документооборота при акцептната форма. Както вече се посочи, само за около 2% от всички плащания по акцептната форма се правят откази от акцепт. За предварителен акцепт или отказ съгласно На-

редбата за плащанията се даваха съответни срокове от 2-3, а в известни случаи до 5 работни дни, с колкото се удължаваше и срокът на документооборота. Прецени се, че е стопански неоправдано да се удължава с дните за акцепт срокът на документооборота на всички плащания по акцептната форма, докато за 98% от тях не се правят отнази от акцепт. Прие се, че ще бъде по-правилно плащанията по акцептната форма да се извършват при последващ мълчалив акцепт, като с това ще се съкрати минимум 30% от досегашния срок на документооборота. По предложение на Банката Министерският съвет с 47-то си постановление от 27 февруари т.г. реши да се въведе последващ акцепт при плащанията по акцептната форма. Направените промени влизат в сила от 1 април 1959 г. Очаква се, те да допринесат за подобряване на платежната дисциплина и финансовото състояние на предприятията, което ще ги улесни при изпълняване на поставените им производствени задачи във връзка с изпълнението на петилетката в съкратен срок.

Поредността на плащанията, установена с новия текст на чл.412 от ГПК, влязъл в сила от 15 ноември 1956 г., помогна много за ограничаване задлъжнялостта в народното стопанство във връзка с плащания на доставки, работи и услуги. Опитът през изтеклите две години и половина, откакто е в сила тази поредност, показва, че при по-сериозни и чести финансови затруднения на платците, в банковите клонове остават неизплатени за дълги периоди техни плащания по платежни документи с поредността на групи четвърта и шеста. Група шеста включва плащания за връщане неправилно получени суми, плащания за вреди, загуби и пр. В някои клонове се констатират налице платежни документи с поредност група шеста - залежали от 1-2 и дори три години. В случая поредността се явява пречка за по-бързо уреждане на такива плащания и по този начин създава незаконно взаимно кредитиране между страните, докато платецът е възпрепятствуван да върне средствата на своя кредитор, който е получил по погрешка. Централното управление проследява тези несъобразности, явяващи се във връзка с поредността на плащанията и допълнително ще излезе с доклад за мерките, които трябва да се вземат за тяхното отстраняване.

IV. КОНТРОЛ ПО РАЗХОДВАНЕ НА ФОНДА РАБОТНА ЗАПЛАТА

През отчетната година Банката контролираше по фонда работна заплата 6038 предприятия.

Разходването на фонда работна заплата за 1958 г. от произ-

водствените предприятия в промишлеността, търговията, транспорта и селското стопанство, контролирани от банката, се вижда от следната таблица:

Отрасли	Утвърден фонд	Следват се заплати	Начислени заплати	Преразходи от отделни предприятия	Икономия от отделни предприятия
А	1	2	3	4	5
I. Произв. предприятия					
/промишленост, транспорт и сел. стопан./:					
а/адм. управл. перс...	1.050,3	1.050,3	1.000,7	-	49,5
б/произв. работници	5.296,7	5.639,1	5.475,7	177,0	340,4
Всичко	6.347,0	6.689,4	6.476,4	177,0	389,9
II. Търг. предприятия и организации					
а/адм. управл. перс...	283,0	283,0	275,8	-	7,3
б/произв. работн. ...	669,7	669,7	657,0	-	12,7
Всичко	952,7	952,7	932,8	-	20,-
О б щ о	7.299,7	7.642,1	7.409,2	177,0	409,9

Реализираната икономия по фонда работна заплата за производствените работници от отделни предприятия в промишлеността, транспорта и селското стопанство в размер на 340,4 млн. лева се дължи както на увеличаване производителността на труда, в резултат на подобряване организацията на труда и производството и на използване вътрешните резерви, така и на влияние на по-малко трудоемки асортименти. От тази икономия трябва да бъдат спаднати допуснатите от отделни предприятия преразходи в размер на 177 млн. лева, така че размерът на фактическата икономия остава 163,4 млн. лева.

Икономията по фонда работна заплата за производствените работници в търговията в размер на 12,8 млн. лева са резултат на увеличаване производителността на труда, както и на отпуски по болест, в които случаи заплатите и възнагражденията са изплатени за сметка на Държавното обществено осигуряване.

Икономията по фонда за административно-управленческия персонал в производствените и търговски предприятия в размер на 56,8 млн. лева се дължи на отпуски по болест, базиплатни отпуски и незаети длъжности.

В общата сума на преразходите за 1958 година най-голямо е относителното тегло в републиканската промишленост, сумата на които възлиза на 82,4 млн. лева. В сравнение с 1957 г. сумата на преразходите показва увеличение от 17,8 млн. лева или 0,6% спрямо следващия се фонд. Сумата на преразходите се е увеличила главно през III-то и IV-то тримесечие на 1958 г.

Преразходите в републиканската промишленост за 1958 г. са допуснати главно от предприятията към Управление "Машиностроене" - 7.729 хил. лв. или 4,3% спрямо следващия се фонд, "Въглища" - 11.710 хил. лв. или 3,4%; "Елпром" - 4.815 хил. лв. или 5%; Министерство на транспорта и съобщенията за отрасъл "промишленост" - 5.340 хил. лв. или 8%; "Порцеланово-фаянсва и стъкларска индустрия" - 2.285 хил. лв. или 3,6% и "Дърводобив и транспорт" - 12.371 хил. лв. или 7%.

Причините за преразходите се дължат в повечето случаи на слабости в организацията на труда и производството. Слабостите в материално-техническото снабдяване са все още главната причина за неизпълнение на производствения план в редица предприятия и водят до заплащане на престои и извънреден труд, които оскъпяват продукцията. Това важи особено за отрасъла "машиностроене". В някои заводи към машиностроенето и в редица предприятия към порцелановата промишленост, въпреки въвеждането на нова техника, бракът се е увеличил.

Съществена слабост за цялата републиканска промишленост е голямото изоставане в научно-техническото нормиране на труда. От действащите през 1958 г. в републиканската промишленост 1.866.250 трудови норми, 1.625.500 или 87% са опитно-статистически, като средното изпълнение на трудовите норми е 140%. В отделни отрасли, като машиностроене, металообработване и други, средното изпълнение на нормите е над 160%.

Изоставането в научно-техническото нормиране на труда се държи главно на слабия контрол от страна на висшестоящите организации, както и на стремежа на ръководителите на предприятията да осигурят сравнително висока средна заплата за работниците, без да държат сметка за условията на труда в отделните отрасли.

При прилагането на новите тарифни мрежи, установени с 34-то постановление на Министерския съвет от 1958 година, което се извършва пробно в отделни предприятия и има за цел да доведе до подобряване на работата по научно-техническото нормиране на труда и до намаляване на разходите за труд, се получи увеличаване на тези разходи за единица продукция. Причините за това са в недостатъчното

държавническо отношение на ръководителите на предприятията и профсъюзните органи по места, за правилно съчетаване личния интерес на работниците с обществения интерес.

Сегашното състояние на научно-техническото нормиране на труда показва, че в нормирането съществуват големи резерви за увеличаване производителността на труда и снижаване себестойността на продукцията, които резерви остават неизползвани, поради недостатъчните мерки за отстраняване на слабостите в тази насока.

За съществуващите слабости в разходването на фонда работна заплата вина имат и висшестоящите организации на предприятията, които продължават да се отнасят формално към преразходите по фонда работна заплата и не водят достатъчно борба за увеличаване производителността на труда чрез подобряване организацията и заплащането на труда.

За допуснатите големи и систематически преразходи по фонда работна заплата, както и за констатираните съществени слабости по разходването на фонда в предприятията и управленията, Банката е сигнализирала пред съответните министерства за вземане на мерки.

При провеждане на банковия контрол по разходване на фонда работна заплата през годината, банковите клонове са извършили в предприятията 27.738 проверки. В много случаи при проверките са разкрити действителните причини за преразходите и е въздействувано върху предприятията за тяхното отстраняване. При проверките са констатирани 2.734 нарушения, които са допуснати предимно от потребителни кооперации, трудово-производителни кооперации и промкомбинати.

Общо взето въздействието на банковите клонове за отстраняване причините за преразходите е значително засилено и е довело до подобряване на работата по икономичното разходване на фонда в редица предприятия.

От 1 октомври 1958 г. влезе в сила Наредбата за контрола по разходване на фонда работна заплата, провеждан от Банката, която отмени 793-то постановление на Министерския съвет от 1952 г. относно този контрол. С наредбата бяха отстранени по-голяма част от слабостите, които съществуваха в това постановление, подобри се техниката на контрола, засили се по същество контролът при отпускане на средства за заплати при изпълнение на плана, установен бе ред за възстановяване на преразходите чрез реализиране на икономии по фонда работна заплата и пр. Въпреки тези подобрения, не са отстранени някои същес-

твени слабости, като влиянието на измененията в асортимента и липсата на санкции по отношение на предприятията, които допускат преразходи. Отстраняването на тези слабости се налага както от извършеното преустройство на държавното и стопанско ръководство, така и от необходимостта да бъдат използвани съществуващите резерви за увеличаване производителността на труда.

За да се елиминира влиянието на структурните изменения в изпълнението на производствената програма, при отмерване на полагаемите се средства за заплащане на труда, крайно наложително е отпускането на средства за заплати в промишлеността да става не съобразно обема на промишлената продукция, в която има в значителна степен пренесен труд, а в зависимост от действителното трудово напрежение на работния колектив.

Във връзка със засилване на борбата с преразходите, необходимо е да се предвидят санкции за систематическите преразходи както и за несвоевременното възстановяване на допуснати преразходи. Необходимо е също така системите за премиране на РСИТР да се свържат и с показателите по разходването на фонда на работната заплата.

За засилване на банковия контрол по фонда на работната заплата и провеждането му в съответствие с новите изисквания, в Банката се подработват съответни предложения.

V. КОНТРОЛ ВЪРХУ АМОРТИЗАЦИОННИТЕ ОТЧИСЛЕНИЯ И ОСНОВНИТЕ РЕМОНТИ

През 1958 година бяха планирани за внасяне в Българска народна банка амортизационни отчисления за основен ремонт в размер на 797,7 млн. лева, а са внесени 778,5 млн. лева или 97,5%. В сравнение с 1957 година внесените амортизационни отчисления през 1958 година са в повече с 64,2 млн. лева. Това увеличение е в резултат главно на въведените в експлоатация през годината нови предприятия и разширение на действащите досега предприятия.

Въпреки подобрения банков контрол, в края на годината останаха невнесени амортизационни отчисления в размер на 19,2 млн. лева. Това се дължи главно на лошото финансово състояние на някои предприятия, на незавършени в срок и невлезли в експлоатация основни

средства, а така също и на новата поредност на плащанията, според която амортизационните отчисления се изплащат по група четвърта, т.е. след изплащане на доставките, извършените работи и услуги.

По представените планове от предприятията през 1958 година са били планирани основни ремонти за 809,2 млн. лева, а са изразходвани за извършените ремонти 756,3 млн. лева, или планът е изпълнен 93,4%. В сравнение с 1957 година са извършени в повече основни ремонти за 104,4 млн. лева. Въпреки това, все още редица предприятия не извършват своевременно ремонтите, което дава отражение върху трайността на машините и съоръженията.

Финансирането на основните ремонти през 1958 година беше осигурено със средства от амортизационните отчисления, с изключение на Управление "Автомобилен транспорт", което бе кредитирано от Банката под гаранция на Министерството на финансите и държавния контрол. При наличие в началото на годината на остатъци в размер на 79,4 млн. лева, през годината са внесени, включително и за минали години, амортизационни отчисления за 785,8 млн. лева, а са изразходвани за планови и случайни основни ремонти 770,9 млн. лева и са иззети съгласно постановление на Министерския съвет от 1958 година и по други причини в размер на 10,7 млн. лева. Остават налични в края на годината амортизационни отчисления за 83,6 млн. лева.

Наред с подобренията по провеждане на контрола относно целевото изразходване на средствата и извършването на основните ремонти, Банката допуска и някои слабости: откриване е финансиране на основния ремонт без представяне на годишен план от страна на предприятията, а също така и при липса на утвърдени финансови сметки за подлежащите на ремонтване основни средства; банковите клонове не винаги са разкривали, че под формата на основни ремонти са финансирани капитални вложения; не са изисквали своевременно възстановяване на отклонените оборотни средства за извършени ремонти; не е настояващо за срочното представяне на въведените отчетни форми за извършените основни ремонти, а данните от получаваните форми не са анализирани и проверявани или са извършвани повърхностни проверки.

VI. ВАЛУТНА ДЕЙНОСТ

През отчетната година дейността на Българска народна банка по разчетите с чужбина протече в условия на общо взето неблагодарен платежен баланс и значителни трудности, свързани предимно със сезонен разрыв между валутните постъпления и плащания.

Постъпленията и плащанията с чужбина през 1958 година се виждат от следната таблица:

В милиони лева

	О б щ о		От тях към капит страни	
	1957 г.	1958 г.	1957 г.	1958 г.
I. ТЕКУЩИ ОПЕРАЦИИ				
<u>1. Стоки, включ. по кредитите</u>				
Постъпления	2.604,8	2.621,5	321,4	351,3
Плащания	2.170,2	2.725,4	335,0	426,1
Активно салдо	434,6	-	-	-
Пасивно салдо	-	103,9	13,6	74,8
<u>2. Нестокови операции</u>				
Постъпления	215,5	190,1	35,5	41,4
Плащания	373,3	239,1	107,2	57,1
Активно салдо	-	-	-	-
Пасивно салдо	157,8	49,0	71,7	15,7
<u>Всичко текущи операции</u>				
Постъпления	2.820,3	2.811,6	356,9	392,7
Плащания	2.543,5	2.964,5	442,2	483,2
Активно салдо	276,8	-	-	-
Пасивно салдо	-	152,9	85,3	90,5
II. КРЕДИТНИ ОПЕРАЦИИ				
Използувани кредити	549,0	645,4	189,4	244,5
Плащания за погашения, предоставени кредити и анулирани акредитиви без покритие	644,2	580,4	180,4	148,5
Активно салдо	-	-	-	-
Пасивно салдо	95,2	65,0	9,0	96,0

Текущите операции със страните от социалистическия лагер приключиха с пасивно салдо 29,1 милиона лева. По кредитните операции обаче със социалистическите страни салдото е активно, тъй като ползуваните нови кредити превишават с 65 милиона лева изплатените от нашата страна погашения и лихви и предоставения кредит на НР Албания от 11,8 милиона лева и на Унгарската народна република 0,5 милиона лева. Поради това, както и поради самия начин на организиране на разплащанията между страните от социалистическия лагер, в

разплащанията ни с тези страни през 1958 г. не се среднаха особени затруднения въпреки пасивното салдо по текущите операции.

Салдото по текущите разплащания с капиталистическите страни през 1958 година е пасивно - 74,8 милиона лева. През течение на годината текущите разриви в плащанията с капиталистическите страни бяха значително по-големи поради неравномерността на нашия внос и износ по тримесечия. Поради това през отделни тримесечия от годината плащанията се извършваха при изключително голямо напрежение въпреки увеличаването на ползуваните краткосрочни кредити от капиталистическите страни до 20 милиона долара.

За затрудненията в плащанията с капиталистическите страни допринесоха значително и слабостите, допускани от външнотърговските предприятия и Министерството на търговията. Не се изпълняваше своевременно планът за износа по редица стоки, което забавяше постъпленията или изобщо лишаваше страната от такива постъпления. Внесоха се от капиталистическите страни някои стоки, които са включени в плана за вноса от социалистическите страни без да са осигурени съответно допълнително ресурси, за да покрият този внос. Такива покупки има за повече от 5 милиона лева. Същевременно някои стоки, предназначени за износ в капиталистическите страни, с оглед да се набере валута, са изнасяни в социалистическите страни без да бъдат заменени с други стоки, подлежащи на реализация на капиталистическия пазар или съответно да бъде коригиран планът за вноса от капиталистическите страни.

С оглед да въздействува по-активно за изпълнението на плана по вноса и по износа и за подобряване на валутното състояние на страната, Банката засили контрола върху външнотърговските предприятия, които несвоевременно изпълняват своите задължения за доставка на стоки за износ или не дават качествена продукция. Наред с това, с цел да въздействува върху износните предприятия за недопускане задържането на приготвена за износ продукция, Банката въведе през 1958 година практиката да се изключват от кредитиране заготвените за износ, но не изнесени в определения по плана срок, стоки.

Въпреки взетите мерки все още се допускат съществени слабости както от външнотърговските предприятия - по обезпечаване заготовката и своевременния износ на стоките, така и от вътрешните предприятия, доставящи стоки за износ. В тази насока е необходимо през 1959 година да бъде засилен контролът на Банката, за която цел се подготвят мероприятия.

През отчетната година значително беше подобрен контролът на Банката и по валутно-финансовата страна от дейността на външнотърговските предприятия. Значително по-голям брой сделки се подлагат на проверка и анализ; все по-често банковите служители участват още в процеса на подработването на по-крупните външнотърговски сделки, с оглед да подпомогнат за по-изгодни валутно-финансови условия и др. Същевременно от страна на Банката бяха разкрити редица случаи на нарушения, допускани от външнотърговските предприятия и на неизгодни валутно-финансови условия по някои сделки, за което е било сигнализирано и са били взети съответни мерки. Необходимо е обаче да се отбележи, че при значителното нарастване на нашия стокообмен с чужбина, в това число и с капиталистическите страни, особено във връзка със задачите за осъществяване скок в икономическото развитие на страната ни, се налага още повече да се засили контролът на Българската народна банка по дейността на външнотърговските предприятия, да се засили нейното въздействие, както и конкретната ѝ помощ за осъществяване на изгодни валутно-финансови условия по операциите, особено с капиталистическите страни. Същевременно е необходимо да се уточнят формите и условията на този контрол, с оглед неговото осъществяване да не пречи на оперативната работа на външнотърговските предприятия и да не дублира ръководството и контрола, осъществявани от Министерството на търговията. За уреждането на тези въпроси се изготвя специален документ-инструкция, която ще уреди главните въпроси по взаимоотношенията на Българската народна банка с външнотърговските предприятия и Министерствата на търговията във връзка с валутните операции по стокообмена с чужбина.

Нетърговските операции с чужбина през отчетната година също приключиха с пасивно салдо /-49 милиона лева/, което е в кръга на предвиденото по плана и е значително по-малко, откоркото през 1957 година /-157,8 милиона лева/.

През годината значително се разшириха културните, политически и други връзки с чужбина. Страната ни бе посетена от значително по-голям брой туристи, особено от социалистическите страни. За увеличеното посещение на страната ни от чужденци допринесе и Пловдивският мострѐнпанаир. Благодарение на това постъпленията на валута от командировки, пътници и преводи на частни лица превишиха предвидения по плана размер. Не се реализираха обаче напълно планираните постъпления от туристически групи по линията на "Балкантурист" - вместо 28 милиона лева по плана, постъпиха 18,6 милиона лева. Една

част обаче от приходите на "Балкантурист" за сметка на 1958 година постъпиха в началото на 1959 година и ще бъдат отразени по баланса за 1959 година.

Отчетната година е първата изтекла цяла година от въвеждането на премия към курса на някои капиталистически валути по нетърговските операции. Въпреки че периодът е твърде къс и някои фактори, като напр. Пловдивският панаир, не дават възможност за пълна сравняемост, все пак от анализа на данните може да се направи извод че страната ни е реализирала известна изгода от въвеждането на премия към курса на някои капиталистически валути по нетърговските операции.

През 1957 година постъпленията от нетърговски характер в капиталистическа валута са били общо 7,2 милиона лева, а през 1958 година нарастват на 9,9 милиона лева. За увеличение на постъпленията с 2.700 хиляди лева наред с увеличения трафик във връзка с Пловдивския мострен панаир е допринесло и поощрението, дадено с въвеждането на премия.

Анализът показва, че увеличението на постъпленията е главно по линията на пътници - 1.287 хиляди лева и преводи за частни лица - 569 хиляди лева.

За да се установи действителната изгода от даването на премия за някои капиталистически валути при нетърговските плащания, следва да се има пред вид както увеличението на постъпленията в резултат на даването на премия, така и размерът на изплатените суми срещу получената валута, съпоставена с възвръщаемостта при износа. При такъв анализ се установява, че по отношение на чуждестранните легации у нас след въвеждането на премията страната е претърпяла известни загуби, тъй като постъпленията за легациите не са се увеличили в достатъчен размер, за да компенсират изплатената им премия. По други постъпления обаче и особено по постъпленията от пътници е реализирана значителна печалба, тъй като тези постъпления са значително увеличени в сравнение с 1957 година.

Кредитните операции с чужбина през 1958 година се характеризират със следните по-важни данни:

1. Използуване стокови и инвестиционни кредити от социалистическите страни	312,3 млн. лева
2. Погашения по стокови и инвестиционни кредити	242,5 млн. лева
3. Погашения по задължения за откупено капиталово участие	94,- млн. лева
4. Погашения по сключени финансови спогодби с някои капиталистически страни за уреждане стари дългове...	7,6 млн. лева
5. Предоставени кредити на Албания и Унгария	12,3 млн. лева
6. Използуване краткосрочни кредити ..	333,1 млн. лева
7. Погасени краткосрочни кредити	203,5 млн. лева
8. Анулирани акредитиви без покритие от минали години	20,5 млн. лева
Всичко:	<u>645,4 млн. лева</u> <u>584,5 млн. лева</u>

За да се обезпечи своевременен внос на редица важни суровини и стоки от капиталистическите страни при наличието на значителен разрыв между постъпленията и плащанията, през годината Банката положи големи усилия за осигуряване на необходимите кредити в капиталистическа валута при изгодни за страната ни условия. В това отношение бяха постигнати значителни резултати. В много случаи беше удължен срокът на краткосрочните кредити. Докато в миналото преобладаваха тримесечните и шестмесечните кредити сега преобладават шестмесечните и деветмесечните кредити, а се полагат усилия за получаване и на едногодишни краткосрочни кредити. Подобриха се и лихвените условия. Така снижени бяха лихвените проценти по краткосрочните кредити с Франция, ГФР, Белгия и други страни.

Важна задача сега е да се продължават усилията за подобряване условията по краткосрочните кредити и на първо място да се достигне получаването на финансови кредити от капиталистически банки, които дават по-голяма възможност за маневриране при плащанията, като същевременно се полагат усилия и за по-нататъшно снижаване на лихвените проценти по заемите и удължаване на сроковете.

Грижата за своевременно погасяване на поетите задължения и за осигуряване необходимата валута за посрещане неотложни плащания е била първостепенна грижа на Банката през отчетната година

при провеждане на разплащанията с чужбина. За да се достигне това и то при изгодни за страната ни условия, наложи се значително да се разширят арбитражните, тристранните и други валутни операции с капиталистическа валута, да се маневрира максимално с всички валутни ресурси, с които Банката разполага. В резултат на тия усилия не се допусна нито един случай на несвоевременно плащане на поети задължения към чужбина. Заедно с това, от арбитражни, тристранни и други операции бяха реализирани печалби във валута и курсова разлика в размер на около 6,1 милиона лева.

В резултат на извършените валутни операции през 1958 година валутното състояние на страната по сметките на Българската народна банка с чуждестранни банки към 31 декември 1958 година е както следва:

В милиони лева

	Към 31.XII.1957 г.		Към 31.XII.1958 г.		Изменение през 1958 г. + в наша полза - в тяхна "
	Чисто вземане	Чисто задължение	Чисто вземане	Чисто задължение	
I. СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ СТРАНИ					
1. По клиринг. и др. сметки	201,1	-	89,3	-	- 111,8
2. По кредитните сметки	-	1.938,4	-	1.899,7	+ 38,7
3. В конвертируеми валути	-	22,4	-	8,1	+ 14,3
Чисто задължение:	-	1.759,7	-	1.818,5	- 58,8
II. КАПИТАЛИСТИЧЕСКИ СТРАНИ					
1. По клирингови сметки	-	20,8	-	6,7	+ 14,1
2. По кредитните сметки	-	144,6	-	228,7	- 84,1
3. По конвертируеми валути	23,4	-	11,8	-	- 11,6
4. Други сметки	4,9	-	12,3	-	+ 7,4
Чисто задължение:	-	137,1	-	211,3	- 74,2
III. ОБЩО ЗАДЪЛЖЕНИЕ	-	1.896,8	-	2.029,8	- 133,0

От горните данни се вижда, че през отчетната година задълженията на страната към чужбина по сметките на чуждестранните кореспонденти на Банката са се увеличили със 133,0 милиона лева.

Задълженията към капиталистическите страни по кредитните сметки са образувани от:

1. Използвани краткосрочни кредити при капиталистически банки и фирми	112,0	млн. лева
2. Открити акредитиви без покритие	21,2	млн. лева
3. Учредени гаранции, вкл. гаранциите за строителство в провинция Сирия на ОАР	56,0	млн. лева
4. Задължения по сключените финансови спогодби с някои капиталистически страни за уреждане на старите дългове	39,5	млн. лева
	<u>228,7</u>	<u>млн. лева</u>

През отчетната година значително се разшириха и укрепиха връзките на Българската народна банка с чуждестранните банки при провеждане на валутните операции. Докато през 1957 година Банката имаше 1215 чуждестранни кореспондентски сметки, през 1958 година броят им се увеличи на 1523. Увеличи се броят на чуждестранните банки - кореспонденти на Българска народна банка, а така също броят на банките, на които Българската народна банка е кореспондент. Наред с кореспондентските отношения създаде се и значителен личен контакт между представителите на Българската народна банка и чуждестранните банки във връзка с уреждането на платежните отношения по ползуването на кредитите и други валутни операции. Във връзка с такива преговори представители на Българската народна банка посетиха редица банки и банкови институти в ГФР, Франция, Швейцария, Австрия, Италия и други страни, а Българската народна банка бе посетена от представители на редица банки и банкови институти в ГФР, Англия, Франция, Холандия, Япония, Испания и др.

От много съществено значение са направените значителни стъпки през 1958 година по линията на съгласуване и взаимна помощ между банките от социалистическите страни при провеждане на валутните им операции с капиталистическите страни. В резултат на това сътрудничество Българската народна банка няколкократно беше подпомогната с капиталистическа валута от държавните банки на Съветския съюз, на ГДР, на Чехословакия и други социалистически страни. Освен това банките на социалистическите страни в изпълнение на препоръките на съвещанието на ръководителите на централните банки на социалистическите страни, състояло се в Прага през 1958 година, започнаха да си разменят информация по операциите им и характера на отношенията им с отделните банки в капиталистическите страни.

По нататъшното развитие на това сътрудничество на Българската народна банка с държавните банки на другите социалистически страни ще бъде от голямо значение за по-успешното и изгодно извършване на валутните операции с чужбина.

VII. ОРГАНИЗАЦИОННО СЪСТОЯНИЕ НА БАНКАТА

1. КАДРИ

Щатът на Банката за 1958 година бе одобрен за 5.363 служители при 5.542 за 1957 година или в по-малко със 179 служители. В края на годината наличният персонал е бил 5.303 души или с 60 души по-малко от предвидените по щата, тъй като е имало незаети длъжности. Постановлението на Министерския съвет за намаление на персонала е изпълнено.

Банката продължи своята политика за привличане на млади кадри със специално висше образование, с оглед длъжностите инспектор по кредита и главен и старши счетоводител постепенно да бъдат заети от лица със специално образование. Докато през предишните години имаше голямо текучество на персонала, през отчетната година бяха съвсем редки случаите на доброволно напускане.

Отсъствията на банковите служители поради временна нетрудоспособност са били многобройни и продължителни. Докато през 1957 година от тези отсъствия са били загубени 54.926 календарни дни, то през 1958 година тази загуба е 75.673 календарни дни, или има увеличение с 37%.

За повишаване икономическите познания и деловата квалификация на банковите служители през годината по изработен предварително план бе проведен в София 10-дневен курс с част от инспекторите по кредита, на който бяха изнесени 12 лекции по основни икономически въпроси. Лекциите бяха изнесени от специалисти и се проучиха задълбочено от курсистите. Напечатаните лекции се изпратиха на банковите клонове и под ръководството на курсистите бяха прослушани в шестмесечни семинарни курсове от всички инспектори по кредита.

Освен това, за повишаване теоретическите познания на служителите при Централното управление на банката, в системата на партийната просвета бяха проведени кръжоци и семинарни групи за изучаване на политическа икономия, икономика на промишлеността, на търговията, на селското стопанство и други. В кръжоците и групите за самообразование участваха около 130 служители. За ръководния кадър при Банката се изнесоха и редица лекции от видни наши икономисти.

Въпреки взетите мерки, основната слабост и главната трудност в работата с кадрите си остава въпросът с резервните кадри. В Банката почти не постъпват нови служители, членове на Партията, тъй като другаде получават по-високи заплати. Партийните комитети напоследък изтеглят от Банката някои ценни банкови работници и ги пращат на друга работа. Пред Централното управление стои задачата още повече да засили подготовката на резервни кадри, за да бъде осигурено своевременно попълване на всяко вакантно ръководно място.

2. АДМИНИСТРАТИВНО-УПРАВЛЕНЧЕСКИ РАЗХОДИ

Одобрените и изразходвани суми за административно-управленчески разходи на Банката през 1958 г. са както следва:

§§	Наименование на разходите	Първоначално определени кредити	Кредити в края на годината	Изразходвано през годината	Икономия	
					Сума	%
		в хиляди лева				
А	Б	1	2	3	4	5
1	Заплати: Списъч. състав: Централно у-ние Клонове	43.099	4.703 38.396	4.605 37.355	98 1.041	2,- 2,7
	Неспис. състав: Централно у-ние Клонове	71	35 36	30 26	5 10	13,- 27,8
2	Прибавки към заплатите - 12,5% за ДОО	5.418	5.311	5.255	56	1,-
	Канцел. и стоп. разходи: Централно у-ние Клонове	6.145	1.862 4.223	1.793 4.162	69 61	3,7 1,4
4	Командировки:	610	465	381	84	18,2
	Клонове		395	336	59	14,9
7	Доставка на книги за библиотеките....	25	25	25	-	0,1
9	Режийни разноси за столовете	772	762	648	114	15,-
11	Извънлимитни капитални вложения	250	250	249	1	0,4
13	Доставка постелен инвентар и облекло Центр. у-ние	350	350 54	265 53	85 1	2,4 3,2
15	Ремонт инвентар и инстр.: Клонове ...	190	136	129	7	6,3
18	Други разходи	171	181	178	3	2,1
-	Бюджетен резерв	200	117	-	117	100
	Всичко:	57.301	57.301	55.490	1.811	3,3

При съставяне бюджета на Банката за 1958 година се взеха под внимание указанията на Партията и Правителството за максимални икономии и общата сума на разходите по бюджета бе предвидена с 2.200 хиляди лева по-малко в сравнение с тези за 1957 година.

При изпълнение на бюджета през годината се реализираха допълнителни икономии в размер на 1.811 милиона лева или 3,3% от одобрените кредити. Икономията е реализирана главно от кредитите за заплати и прибавки към заплатите в размер на 1.211 хиляди лева, поради непопълнени ваканции и заделени резервни длъжности. От кредитите за веществени разходи са осъществени икономии в размер на 481 хиляди лева. От предвидените по бюджетния резерв 200 хиляди лева, са използвани само 83 хиляди лева за увеличение кредитите за командировки.

VIII. ПО БАЛАНСА НА БАНКАТА

В този раздел се разглеждат само някои по-съществени изменения в ресурсите по баланса на Банката, тъй като анализите на по-голяма част от сметките по баланса са извършени в разделите за кредитната, разплащателната и емисионно-касовата дейност на Банката, както и по валутните операции.

Настъпилите през отчетната година промени в активите и пасивите по баланса на Банката са както следва:

Источници и пласменти на банковите средства	31.XII.1957 г.		31.XII.1958 г.	
	МЛН.ЛВ.	%	МЛН.ЛВ.	%
А	1	2	3	4
ИЗТОЧНИЦИ НА СРЕДСТВА				
А. Собствени средства	2.923	22,-	3.231	22,-
Б. Привлечени лихвени средства от:				
1. Държавни и кооперативни предприятия	956	7,2	1.100	7,5
2. Т К З С	925	7,-	1.059	7,2
3. Обществени организации и фондове	471	3,5	763	5,2
4. Банкови учреждения	1.518	11,4	2.132	14,6
Всичко:	3.870	29,1	5.054	34,5
В. Привлечени безлихвени средства от:				
1. Държавен бюджет и бюджетни учреждения	3.598	27,1	3.394	23,1
2. Задължения към чужбина	2.312	17,4	2.357	16,1
3. Междуклонови отношения	331	2,5	372	2,5
4. Други пасиви	246	1,9	261	1,8
Всичко:	6.487	48,9	6.384	43,5
Общо източници:	13.280	100,0	14.669	100,0
ПЛАСМЕНТИ				
А. Лихвени пласменти в:				
1. Редовни и просрочени банкови заеми	10.101	76,1	11.615	79,2
2. Ликвидационни заеми и сметки	224	1,7	63	0,4
3. Индивидуални заеми и съдебни вземания	69	0,5	40	0,3
4. Вземания от чужбина	84	0,6	7	-
Всичко:	10.478	78,9	11.725	79,9
Б. Безлихвени пласменти в:				
1. Вземания от чужбина	2.339	17,6	2.381	16,3
2. Други активи	463	3,5	563	3,8
Всичко:	2.802	21,1	2.944	20,1
Общо пласменти:	13.280	100,0	14.669	100,0

Ресурсите по баланса на Банката са нарастнали през годината общо с 1.389 милиона лева.

Собствените средства са увеличени с 308 милиона лева, главно за сметка на паричното обръщение, подробни данни за което са дадени в раздела за емисионно-касовата дейност. Резервният фонд на Банката е нарастнал с 67 милиона лева в резултат на отнесените към него 50% от чистата печалба за 1957 година.

Привлечените лихвени средства нарастнаха през годината с 1.184 млн. лева и съставляват 54,5% от всички източници на средства. Увеличени са предимно средствата на Българска инвестиционна банка с 241 млн. лева, на Държавна спестовна каса със 152 млн. лева и на Държавния застрахователен институт с 221 млн. лева в резултат на увеличеното влогонабиране и неизплатени средства за капиталовложения. Нарастването на средствата по сметките на държавните и кооперативни предприятия, на профсъюзите и обществените организации, както и по фондовете и заделените средства със специално предназначение е в съответствие с техните планове, задачи и развитие.

Привлечените безлихвени средства намаляха през отчетния период със 103 млн. лева и към края на годината съставляват 43,5% от всички източници на Банката. Неблагоприятно е положението по остатъците на държавния бюджет от минали години. Докато през 1957 г. те имаха съвсем малко увеличение от около 4 млн. лева, то през изтеклата година остатъците са намаляли с 227 млн. лева и на 31.XII.1958 г. са в размер на 562 млн. лева. Намалението е резултат на това, че от една страна остатъците по бюджета за минали години са увеличени със 199 милиона лева от превишението на приходите над разходите по бюджета за 1958 г., а от друга страна през годината са изтеглени 403 млн. лева за извършени обезценки и намаления на цените на някои стоки за широко потребление и са одобрени 24 млн. лева по спогодбата с Корейската народнодемократична република.

Остатъците по бюджета на държавата от минали години трябва ежегодно да се увеличават с превишението на приходите над разходите по републиканския бюджет и да служат като постоянно увеличаващ се източник за задоволяване нарастващите кредитни нужди на народното стопанство.

От няколко години, като постоянна тенденция, се очертава нарастването на привлечените лихвени средства и намаляване на привлечените безлихвени средства. На голяма част от привлечените лихвени средства, като напр. на средствата на Държавната спестовна каса и на трудово-кооперативните земеделски стопанства, се заплаща сравнително голяма лихва от 3,5% и 3%, което се отразява върху финансовите резултати от дейността на Банката. По тази причина, въпреки увеличението на банковите приходи през отчетната година с 15 млн. лева в сравнение с 1957 г., печалбата на Банката за 1958 г. е с около 8 млн. лева по-малка от предходната година.

От равносметката за загубите и печалбите се виждат резултатите от банковата дейност през 1958 г., както е показано в следната таблица:

Показатели	1957 г.	1958 г.	Разлика
	х и л я д и л е в а		
А	1	2	3
ЗАГУБИ			
1. Административно-управл. разходи	57.237	55.491	- 1.746
2. Лихви по разплащ. и текущи сметки	68.274	91.553	+ 23.279
3. Други разходи	4.523	4.043	- 480
4. Суми за минаване в загуба/несъбираеми вземания/	3.613	5.659	+ 2.046
5. Чиста печалба на Банката	138.389	130.005	- 8.384
Всичко:	272.036	286.751	+ 14.715
ПЕЧАЛБИ			
1. Лихви от заеми и ценни книжа	229.496	248.711	+ 19.215
2. Други доходи /от комис. операции/	29.965	29.166	- 799
3. Курсова разлика от девиз. операции	11.745	7.867	- 3.878
4. Р а з и и	830	1.007	+ 177
Всичко:	272.036	286.751	+ 14.715

Чистата печалба на Банката възлиза на 130.004.729,17 лева и в сравнение с 1957 година е намалена с 8.384.446,72 лева.

х
х х

В съгласие с точки 8 и 9 от Наредбата за приложение на Указа за прихващане задълженията към държавата, Банката и държавните предприятия на бившите собственици на отчуждените от държавата имущества и национализирани предприятия, в специалната сметка по баланса на Банката са отразени извършените прихващания на задълженията към нея на национализираните предприятия и на частните физически и юридически лица

Прихващането на банковите вземания от национализираните предприятия са завършени напълно.

Прихващанията на задълженията към Банката на частните физически и юридически лица не е още напълно завършено.

Към 18 април 1959 г. общата сума на извършените прихващания на задълженията към Банката на национализираните предприятия и на задълженията на частните физически и юридически лица срещу определеното им обезщетение, възлиза на 135.816.306,17 лева. Съгласно Указа за прихващанията тази сума трябва да се изплати от държавата.

По баланса на Банката са отразени и някои задължения към Банката на жилфондове във връзка с поети от тях ипотечни задължения на банкови длъжници съгласно Закона за отчуждаване на едрата градска покрита и непокрита собственост. Тези задължения не можах да бъдат уредени по силата на постановления на Министерския съвет № П-30/16.І. 1953 г. и № П-144/15.VI.1957 г., тъй като бяха оформени с допълнителни решения от комисията по чл.11 от ЗОЕГПНС, след излизане на горните постановления. Към 18 април 1959 г. тези задължения възлизат на 582.325,40 лева.

Общата сума на тези задължения в размер на 136.398.631,57 лева следва да се възстанови на Банката, като се вземе евентуално от сметката на държавния бюджет "Остатъци от минали години".

Допълнително трябва да се одобрят на Банката от държавния бюджет, след като бъдат окончателно оформени от съответните държавни органи, неприхванатите досега задължения на частните физически и юридически лица, както и евентуално оформените впоследствие от комисията по чл.11 от ЗОЕГПНС задължения на жилфондове.

На основание на представения отчет и баланс за дейността на Българската народна банка през 1958 г., предлагаме Министерският съвет да приеме следното

П О С Т А Н О В Л Е Н И Е:

1. Одобрява отчета, баланса и равносметката за загубите и печалбите на Българската народна банка за 1958 г. и утвърждава разпределението на чистата печалба от 130.004.729,17 лева съгласно член 49 от Устава на Банката, както следва:

50% за резервния фонд на Б.н.банка....	65.002.364,58 лева
50% за внасяне в приход на републиканския бюджет.....	<u>65.002.364,59 лева</u>
Всичко:.....	<u>130.004.729,17 лева</u>

2. Министерството на финансите да одобри на Българската народна банка от бюджетната си сметка при Банката "Остатъци от минали години" сумата 136.398.631,57 лева, която представлява извършени прихващания на задълженията към Банката на национализирани предприятия и на частни физически и юридически лица, както и задължения на жилфондове по поети от тях ипотечни задължения на банкови длъжници.

След окончателното оформяване на неприхванатите досега задължения на частните физически и юридически лица и евентуално ново-офермените задължения на жилищни фондове по чл.11 от ЗОЕГПС, Министерството на финансите да ги одобрява на Банката от сметката "Остатъци от минали години".

Приложение:

Баланс на Б.н.банка
Равносметка за загубите
и печалбите на Б.н.банка

София,   април 1959 година

ПРЕДСЕДАТЕЛ НА
БЪЛГАРСКА НАРОДНА БАНКА:

Написано в 5 екз.

- № 1 - за Председ.МС
- № 2 - за Председ.ДПК
- № 3 - за М-ра на Фин.
- № 4 - за Председ.БНБ
- № 5 - За Планово иконом.отдел

/В.Луканова/

ЗАБЕРИТЕЛЕН ИДНИС

Фонд № _____ опис № _____ а. е. № 103 съдържа 51

Минусци и езици
(слова)

номерирани листа.

С индекс са лист № _____

Неизползвани са лист № № _____

Особености _____

25. 10. 83 г.
(дата)

СЪСТАВИЛ: Р. Петков
(подпис)